

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891.   Andra Kammaren.   N:o 44.

Måndagen den 4 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne april.

§ 2.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet aflemnade proposition till Riksdagen angående förbud för barn att nattetid idka viss försäljning m. m. hänvisades densamma till behandling af lagutskottet.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10; samt

statsutskottets utlåtanden n:is 5 a, 8 a, 55, 56, 57 och 58.

§ 4.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial, n:o 59, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående en i statsutskottets memorial, n:o 52, föreslagen voteringsproposition, lades utskottets anmälan till handlingarne och bifölls hvad utskottet derefter hemställt.

§ 5.

Föredrogs, men blefvo å nyo bordlagda:

statsutskottets utlåtande n:is 60 och 61; samt
bevillningsutskottets betänkande n:o 16.

§ 6.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets memorial, n:o 17, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 2:a och 20:e punkterna af utskottets betänkande, n:o 10, angående ännu oafgjorda delar af tullbevillningen.

Den i *punkten 1* föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Efter föredragning af den under *punkten 2* föreslagna voteringspropositionen begärdes ordet af

Herr Herslow, som yttrade: I utskottets memorial har på tredje sidan influtit ett mindre tryckfel, som jag med kammarens tillåtelse anhåller att få rättadt. Der står:

“Den, som i likhet med Andra Kammaren vill, att 1 mom. 8 § i underrättelserna till tulltaxan skall erhålla följande förändrade lydelse:

8:o.“

Detta 8:o skall vara § 8.

Med bifall till den af herr Herslow sålunda gjorda hemställan, godkändes den ifrågavarande voteringspropositionen, med iakttagande af den rättelsen att siffran “8:o“ ändrades till § 8“.

§ 7.

Föredrogs och bordlades å nyo Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20.

§ 8.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.*

Jemlikt förut fattadt beslut företogs nu till behandling lagutskottets utlåtande n:o 41, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885 än äfven väckta motioner om ändring i samma lag.

För att afgifva förslag i fråga om sättet för föredragningen af detta ärende, hade ordet begärts af

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Herr vice talmannen Danielson, hvilken nu yttrade: Jag ber att i afseende på föredragningssättet få föreslå, att först föredrages tredje punkten, derefter första och andra punkterna, att tredje punkten föredrages på det sätt, att först behandlas ingressen, derefter I:sta momentet af 27 §, derpå 1 och följande §§ i ordningsföljd, samt slutligen rubriken.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta föredragningssätt, som jag tror kommer att underlätta kammarens öfverläggningar betydligt.

Hvad herr vice talmannen sålunda hemställt, bifölls af kammaren.

I följd häraf föredrogs nu *punkten 3:o*, deri utskottet hemstälde:

att Riksdagen — under förutsättning att Riksdagen i de frågor, som afhandlas i Kongl. Maj:ts propositioner n:is 32, 33, 34, 35, 38 och 39 fattar beslut, som af Kongl. Maj:t godkännas — måtte med afslag å herr *A. Petersons* motion, bifalla ifrågavarande proposition, jemväl i hvad den afsåg ändrad lydelse af 1 §, 3 § 1 mom., 6 §, 27 § 1 mom., 28 §, 33 § 2 och 3 mom., 34 samt 52 § af värnpligtslagen äfvensom 53 § af berörda lag, sådan densamma lyder i lagen den 5 mars 1886.

Herr vice talmannen Danielson erhöll å nyo ordet och yttrade: Jag ber äfven att i fråga om ingressen få yrka en förändring.

Såsom herrarne veta, hafva inom Riksdagen väckts motioner, som afse vissa ändringar och tillägg i de propositioner Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtit. Om man nu skulle taga ingressen sådan den lyder i lagutskottets förslag, skulle man afhända sig rätten till pröfning af dessa motioner. Jag ber därför att få föreslå, att efter det i denna punkt förekommande omnämmandet af Kongl. Maj:ts propositioner vid orden "38 och 39" måtte inskjutas följande tillägg: "*samt hufvudsakligen de i sammanhang dermed väckta motionerna om uppskattning af rustnings- och roteringsbesvären och förhöjd dagaflöning åt värnpligtige*". Jag gör detta, på det man icke må utestänga en pröfning af dessa motioner, för den händelse kammaren skulle bifalla allt det öfriga. Det är en förutsättning, hvartill jag anser dessa motioner vara fullt berättigade. Såsom herrarne se, har statsutskottet upptagit desamma och derigenom möjliggjort en pröfning af dem.

Jag anhåller således, att herr talmannen behagade framställa proposition på detta mitt förslag, enligt hvilket ingressen ändras till följande lydelse: "under förutsättning att Riksdagen i de frågor, som afhandlas i ofvan angifna propositioner n:is 32, 33, 34, 35, 38 och 39 samt hufvudsakligen de i sammanhang dermed väckta motionerna om

Ang. ändring i vissa delar af värnpligtslagen. uppskattning af rustnings- och roteringsbesvären och förhöjd dag-aflöning åt värnpligtige fattar beslut, som af Kongl. Maj:t godkännas.

(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Sven Nilsson: Jag har egentligen endast begärt ordet för att få en upplysning af herr vice talmannen, innan jag gifver mig in i sjelfva frågan, nemligen huru vida icke, för den händelse kammaren bifaller vilkoret, sådant som här föreslagits, kammaren på samma gång bifaller hela värnpligtslagen. Jag må bekänna, att det var obetänksamt att bifalla det gjorda förslaget angående föredragningsättet, om så skulle blifva fallet. Säsom herrarne finna, står det här: *“i punkten 3, må, med afslag å herr A. Petersons motion, bifalla ifrågavarande proposition, jemväl i hvad den afser”* etc. Har detta vilkor antagits, kan jag för min del icke finna annat, än att man bifallit hela lagförslaget. Är förhållandet detta, så är det klart, att öfverläggningarna om förslaget i dess helhet då måste komma att börja redan innan den föredragna punkten afgöres, och de, som vilja hafva ändring i värnpligtslagen eller afslag derå, måste då framställa yrkanden derom. Jag ber således att få af herr vice talmannen upplysning om, huru han tänkt sig detta förhållande, då han väckt sitt förslag om föredragningsättet.

Herr vice talmannen Danielson: Med anledning af den näst föregående ärade talarens förfrågan, ber jag blott att få svara: Då kammaren nyss beslutat att börja med den 27 § och sedan fortsätta med första och följande punkter i ordningsföljd, är det ju klart, att kammaren lemnat sig öppen rätt att pröfva hvarje sak för sig, att gå in i detaljerna af de olika propositionerna. Jag kan icke finna, att förslaget sammanhänger *“i en klump”* på det af den ärade talaren antydda sättet, sedan kammaren beslutat att följa det föredragningsätt jag vågat föreslå. Jag tror alltså, att de antydda farhågorna genom nämnda beslut blifvit undanröjda. Här är endast fråga om den rätt, hvarje motionär bör hafva att få sina motioner dragna under pröfning till den kraft och verkan de hos kamrarna kunna föranleda och att icke på förhand få sina framställningar afklippta. Det var endast detta, som förelåg i mitt ändringsyrkande.

Herr Sven Nilsson: Jag åtminstone kan icke bifalla ingressen, så vida icke kammaren vill fatta det beslutet, att kammaren det oakadt har öppen rätt att afslå eller göra ändringar i värnpligtslagen. Jag kan nemligen icke finna annat, än att kammaren eljest är bestämdt bunden genom sitt beslut, derest den antar den nu föredragna punkten. Jag är visserligen icke beredd på att nu framställa något bestämdt yrkande, men jag tror dock, att det är klokast, om kammaren, derest den vill afslå hela värnpligtslagen, äfven afslår förslaget, som nu föredragits. Jag skall därför taga mig friheten hemställa om afslag å densamma och detta därför, att jag icke vill hafva hela värnpligtslagen antagen.

Jag fruktar att det beslut vi fattade om föredragningssättet, var litet förhastadt. Det hade varit bäst att först gå igenom den paragraf i värnpligtslagen, som är den ömtåligaste, d. v. s. den som handlar om värnpligtens utsträckning. Jag vädjar till herrarne, huruvida vi icke äro bundna, då vi sedan komma till denna § 27, derest vi nu bifalla herr talmannens förslag.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Om det ginge an att fatta ett sådant beslut — men det går väl icke, ty det skulle ju föranleda motsägelse i våra beslut — att man först skulle antaga denna punkt, hvilken enligt mitt förmenande innebär ett godkännande af värnpligtslagen i dess helhet, och sedan i alla fall hade öppen rätt att antaga eller förkasta hvarje särskild bestämmelse i värnpligtslagen, om ett sådant amendement kunde göras, skulle jag för min del kunna vara med derom, men då jag är tveksam om, huruvida det går an, yrkar jag för närvarande afslag på den föredragna punkten.

Herr Lyttkens: Sedan kammaren nu beslutat detta föredragningssätt, anhåller jag, att vi vid denna punkt må få genast diskutera hela förslaget i dess sammanhang. Om så blir förhållandet, ega vi rättighet att yttra oss om det hela, innan vi antaga det af herr vice talmannen föreslagna tillägget som, sådan det af honom framställts, skulle binda oss att hafva bifallit 27 § i värnpligtslagen, fastän det sedan förklarats hafva annan betydelse. Ty jag vill icke heller nu vara med att här på förhand binda oss, i hvilket fall vi skulle kunna komma i en ganska svår konstitutionell konflikt rörande frågan, huruvida vi antagit lagen eller icke.

Jag anhåller sålunda, att det måste nu medgifvas oss att här få diskutera lagen i dess helhet och dervid framställa de yrkanden, hvartill vi kunna finna oss uppfordrade, och detta innan vi afgöra frågan om det föreslagna tillägget af herr vice talmannen.

Herr Petersson i Runtorp: Om man läser det nu föredragna momentet i dess helhet, tycker jag icke, att man kan komma på en sådan tanke, som den herr Sven Nilsson framkastade. Ty der står ju: "under förutsättning att Riksdagen i de frågor, etc. fattar beslut, som af Kongl. Maj:t godkännas" o. s. v. och der uppräknas sedermera äfven § 27, och då måtte det väl vara klart, att man har full rätt att behandla dessa frågor. Kammaren har sålunda icke fattat något beslut som binder den.

Läser man blott igenom punkten, tror jag alltså att man icke behöfver vara rädd att binda sig genom att bifalla densamma med den af herr vice talmannen föreslagna ändringen. Denna ändring afser endast att bereda oss rätt att äfven få behandla de i ämnet väckta motionerna. Detta anser jag att man ej behöfver hysa betänkligheter för, då ju sjelfva innehållet af tredje punkten visar, att man genom bifall till densamma icke fattat ett definitivt beslut.

Jag yrkar bifall till herr vice talmannens yrkande.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Herr Lasse Jönsson: Jag kan väl icke tro att kammaren skulle vilja afslå förslaget till ingress och derigenom förhindra all vidare diskussion om dessa viktiga frågor. Jag anser deremot att det af herr vice talmannen föreslagna föredragningsättet skulle komma att i betydlig grad underlätta diskussionen af frågan, utan att det genom något slags beslut på något sätt skulle binda kammarens beslut i följande frågor. Men om ingressen skulle blifva sådan, som lagutskottet föreslagit, så medgifves att man derigenom skulle vara förhindrad att få någon ändring i det viktiga förslaget enligt de motioner, som blifvit väckta af herrar Dahn, Eliasson och Fjällbäck m. fl. Jag tror att man genom antagande af herr vice talmannens förslag skulle förekomma detta och anser mig därför böra anhålla om bifall till nämnda förslag, och jag skulle beklaga om kammaren nu afsloge detsamma.

Herr Hedin: All tvetydighet och osäkerhet undanröddas, derest kammaren behagade besluta — och jag anhåller att herr talmannen ville framställa proposition derå — att vid den föredragna punkten öfverläggningen måtte få röra sig kring hela det föreliggande förslaget till ändring af värnpligtslagen.

Herr Sven Nilsson: Jag skall be att få återtaga mitt yrkande under förutsättning att kammaren bifaller det af herr Hedin framställda. Det tyckes nemligen vara temligen klart att, om diskussionen får utsträcka sig till hela betänkandet, så hafva i och med detsamma alla betänkligheter bortfallit, och kunna vi under tiden formulera ett förslag till den föredragna punkten sådant, att kammaren utan betänkligheter kan antaga den.

Herr *O. B. Olsson* instämde häruti.

Herr von Friesen: Jag ber att i afseende på den formella sidan af frågan om föredragningsättet få fästa uppmärksamheten derå att det, som nu är uppläst och hvarom beslut skulle fattas, är 3:e punkten af utskottets hemställan, deri utskottet säger: "att Riksdagen etc. må etc. bifalla ifrågavarande proposition, jemväl i hvad den afser ändrad lydelse af, bland andra, 27 § 1 mom. Om nu af herr talmannen framställes proposition på denna tredje punkt och kammaren svarar *ja*, så har kammaren faktiskt bifallit § 27, mom 1. Meningen är naturligtvis den, att de beslut, som kammaren skall komma att fatta i fråga om värnpligtslagen, skola anses fattade under den eller den förutsättningen, men då skulle kammaren nu besluta på det sättet.

Jag tror således för min del att, om man bifaller den nu upplästa punkten, så skulle man i och med detsamma hafva afklippt sin rätt att fatta något annat beslut angående 27 § mom. 1, likasom angående de andra paragraferna. Ty det är icke sant att, såsom herr Nils Petersson i Runtorp nämnde, här står att man nu skall fatta beslut under vilkor att 27 § bifalles, ty vilkoren äro ju endast att en

massa uppräknade propositioner i punkten bifallas, och under dessa villkor skulle man i denna punkt bifalla äfven 27 § 1 mom. Om man således säger ja till den nu föredragna punkten, så har man också sagt ja till de föreslagna ändringarne af värnpligtslagen. Jag vill betona detta för att förebygga att behandlingen må komma att löpa in i olösliga svårigheter. Om man deremot nu skulle fatta det beslut att de följande besluten skulle fattas under förutsättning, att det eller det har inträffat, så har man bibehållit sin rätt att fortfarande besluta om den ena eller andra paragrafen i värnpligtslagen.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Herr talmannen yttrade härefter: Till undvikande af missförstånd och på särskild uppmaning vill jag meddela, att enligt min uppfattning ingressen innefattas i den mellan tankstrecken i utskottets hemställan under 3:e momentet förekommande mellanmeningen, så lydande: "under förutsättning att Riksdagen i de frågor, som afhandlas i ofvan angifna propositioner n:is 32, 33, 34, 35, 38 och 39, fattar beslut, som af Kongl. Maj:t godkännas", och att herr vice talmannen med sitt förslag blott åsyftat, att denna mellanmening i stället skulle erhålla följande lydelse: "under förutsättning att Riksdagen i de frågor, som afhandlas i ofvan angifna propositioner n:is 32, 33, 34, 35, 38 och 39 samt hufvudsakligen de i sammanhang dermed väckta motionerna om uppskattning af rustnings- och roteringsbesvären och förhöjd dagaflöning åt värnpligtige, fattar beslut, som af Kongl. Maj:t godkännas." I fall denna upplåtning skulle godkännas af kammaren, så föranleder ju ett bifall till vice talmannens yrkande icke något hinder att sedermera vid de särskilda paragraferna må framställas proposition på afslag å eller bifall till de ändringar som ifrågasättas. Emellertid kommer jag naturligtvis, sedan de talare, som anmält sig att erhålla ordet, blifvit uppropade och satta i tillfälle att yttra sig, att framställa proposition på det af herr Lyttkens gjorda yrkandet, att framställa propositionen måtte få röra sig om förslaget i dess helhet.

Herr Gumælius anförde: Om jag förstod herr talmannens förklaring rätt, så är det — oaktadt 3:e punkten blifvit uppläst i sin helhet — icke herr talmannens mening att framställa proposition på hela denna punkt, utan endast på de rader deri, som stå mellan tankstrecken. Jag finner detta också helt naturligt och kan icke annat än uttala min förvåning öfver att så erfarna och skarpsinniga riksdagsmän som herr vice talmannen och talaren på smålandsbanken kunnat föreställa sig att det skulle gå an att, om kammaren först fattat ett sådant beslut, som de föreslagit, kammaren derefter skulle hafva rättighet att öfvergå till de särskilda delarne i förslaget, helst som dessa delar äro uttryckligen nämnda i denna tredje punkt.

Jag förenar mig i öfrigt i det yrkande, som afgifvits derom att diskussionen må omfatta värnpligtslagen i dess helhet. Men om jag missuppfattat herr talmannens sista förklaring, och om herr talmannen i stället skulle komma att framställa proposition på bifall eller afslag till 3:e punkten i sin helhet, så är det alldeles naturligt att de, som

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligtis-
lagen.
(Forts.)

önska afslag å hela lagen, få lof att framställa sitt afslagsyrkande redan vid den punkt, som nu föredragits.

Herr Herslow: Jag ber att få biträda den uppfattningen, som herr talmannen nyss uttryckte, hvilken lemnar kammarens beslut fullständigt fritt. Här är icke fråga om bifall eller afslag å 3:dje punkten, här är endast fråga om att bifalla den formulering af tredje punktens förutsättningar, som af herr vice talmannen gjordes, eller att bibehålla den formulering af desamma, som finnes i utskottets betänkande. Hvad beslutet gäller är alltså, huru vida Riksdagen bifaller de och de frågorna uteslutande på de vilkor, som äro uppställda i Kongl. Maj:ts proposition, eller äfven med de tillägg, som äro gjorda i motionerna. Och dessa förutsättningar inverka ju icke alls för dem, som yrka afslag, utan hafva endast betydelse för dem, som ämna yrka bifall. Ty förutsättningarna äro ju blott vilkor för bifall. Jag föreslår därför, att kammaren måtte biträda herr talmannens uppfattning och afgöra det förslag — för min del ämnar jag göra detta jakande — som herr vice talmannen framställt, så att kammaren får frihet att äfven taga hänsyn till motionerna. Sedan kommer naturligtvis *icke* förr, än efter ny och hufvudsaklig diskussion, proposition att göras på 3:dje punkten i dess helhet.

Häruti instämde herrar *Persson* i Mörrarp och *Månsson*.

Herr vice talmannen Danielson: Jag är i allt väsentligt förekomen af den föregående talaren. Det är ju klart, att det endast är under förutsättning af bifall till förslaget, som denna ändring i ingressen är af någon betydelse. Efter ingressen kommer nemligen § 27 att föredragas, och kammaren har ju, äfven om den antager ingressen med den af mig föreslagna omformulering, öppen rätt att afslå så väl 27 § som öfriga paragrafer i förslaget. Ett bifall till mitt förslag är af vigt endast under förutsättning af bifall till hufvudpunkterna i förslaget. Ett bifall till mitt förslag kommer då att bevara rätten att taga motionärernas förslag under ompröfning. Jag anser, i likhet med den siste värde talaren, att man icke bör afskära möjligheten till denna pröfning.

Af dessa skäl vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Elowson: Jag har ingenting att invända mot den tolkning, som herr talmannen gifvit åt det föreslagna föredragningsättet, enär det förvarar motionärernas rätt att få sina motioner pröfvade. Men det synes mig likväl vara det lämpligaste att, utan att för närvarande fatta något beslut i afseende på hela 3:dje punkten, kammaren ville företaga diskussionen af frågan på det sättet, att först föredrages den del af denna 3:dje punkt, som afser 27 § 1 mom. i värnpligtislagen och att, i likhet med hvad som yrkats, diskussionen dervid måtte få röra sig kring hela förslaget, sådant det är framställt i propositionen och motionerna. Jag vill således sluta mig till den åsigten, som uttalats, att föredragningen borde börja med 1 mom. af

27 §, och att diskussionen dervid må omfatta hela förslaget, så väl propositionen som motionerna, utan att man binder sig vid något beslut angående tredje punkten.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnplikts-
lagen.
(Forts.)*

Herr Lilienberg: Min uppfattning i afseende på föredragnings-sättet är, att, sedan det nu beslutats att 3:dje punkten först skall föredragas, så måste vid föredragning af hvarje paragraf i värnplikts-lagen den, som vill bifalla denna paragraf, framställa de förutsättningar, under hvilka han är benägen dertill. Det är det formelt rigtiga, att värnpliktslagen föredrages paragrafvis, och att vid hvarje paragraf den, som icke vill bifalla paragrafen annat än under de förutsättningar, som af lagutskottet gjorts, då gör yrkande derom.

Då icke vidare någon talare anmält sig, yttrade

Herr talmannen: Innan jag förklarar öfverläggningen slutad, och på det icke något missförstånd må ega rum, kommer jag nu att till kammaren framställa proposition, huru vida, innan frågan om ingressen, d. v. s. den mening som står mellan tankstrecken, afgöres, öfverläggningen må få röra sig om förslaget i dess helhet.

Herr talmannen framställde härefter följande propositioner, nemligen *dels* att kammaren på sätt af vice talmannen föreslagits, redan nu måtte fatta beslut angående lydelsen af den s. k. ingressen eller den uti 3:dje punkten af det föreliggande utlåtandet inom tankstrecken förekommande mellanmeningen och *dels* att i enlighet med derom af herrar Lyttkens m. fl. framställt yrkande, innan kammaren fattade beslut om ingressen, öfverläggning finge ega rum om lagförslaget i dess helhet. Herr talmannen fann den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att, innan kammaren fattar beslut om ingressen till 3:dje punkten af lagutskottets utlåtande n:o 41, öfverläggning må ega rum om lagförslaget i dess helhet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutat att redan nu afgöra frågan om ingressen.

Omröstningen visade 142 ja mot 77 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligtis-
lagen.
(Forts.)

Ordet lemnades härefter till

Herr Andersson i Nöbbelöf, som yttrade: I öfverensstämmelse med den reservation, som är bifogad utskottets betänkande, ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan. Jag kan icke fatta, att föreliggande förslag har den betydelse för försvaret, att den motsvarar de kostnader, som den komme att medföra. Försvarsfrågan har i många år varit föremål för statsmagternas behandling. Många förslag hafva varit framlagda. Men jag ber att få säga, att af alla förslag, af hvilka jag tagit del, är detta det sämsta. Det är visserligen sant, att de värnpligtige kunna få en något bättre utbildning genom den längre öfnings tiden, och att man kan få en del mera manskap. Men jag kan icke förstå, huru man skall kunna föra krig, om man icke har någon, som kan anföra manskapet, och här finnes icke ens en antydning om, huru i detta hänseende skulle förfaras. I min reservation har jag antydtt ett sätt att lösa denna fråga, hvilket, enligt min åsigt, vore mera ändamålsenligt än hvad Kongl. Maj:t här föreslagit, och det vore att bygga på den grund, som framlades 1883. Häremot kan visserligen erinras, att detta förslag varit framlagdt för Riksdagen, men fallit. Ja, detta är nog sant, men många förslag hafva framlagts, hvilka fallit en eller flera gånger, men återkommit och vunnit Riksdagens bifall. 1883 års förslag föll visserligen, men, efter hvad jag vill minnas, endast på 7 röster i Första Kammarén, medan det deremot antogs i hufvudsak af denna kammaré med omkring 60 rösternas majoritet. Detta förslag hade alltså den allmänna meningen för sig, och jag anser detta vara det enda, hvarpå vi för närvarande kunna bygga vårt försvar.

Jag har också nämnt, att genom en sådan värfvad stam skulle man kunna skapa ett dugligt underbefäl för vår beväring. Att jag icke är ensam om denna min åsigt, framgår af generalskomiténs utlåtande, deri det bland annat säges följande: "det är tydligt, att, då de värnpligtige för sin utbildning qvarstanna i tjenstgöring 2 å 3 år, det ej möter någon svårighet att bland desse finna ej så få ynglingar, som på denna tid kunna hinna utbildas till underbefäl och reservofficerare utan väsentligen annan kostnad för desse än för öfrige värnpligtige; och ehuru de till underbefäl och reservofficerare utbildade hemförlofvas med sin årsklass, eger dock hären vid mobilisering, då de åter träda i tjenstgöring, uti den största delen af det befäl, som måste tillkomma, när härens styrka ökas från freds- till krigsfot". Detta säges i fråga om den värnpligtiga stammen, som skulle ligga inne i garnison ett par tre år, men det kan äfven gälla om en värfvad stam, sådan som 1883 års förslag åsyftade. Jag kan icke förstå, huru det är möjligt, att man vill hafva en sådan massa manskap, då man icke har nödigt befäl dertill. Jag vill äfven nämna, att komitéén, som stöder sig på den rena värnpligten, förutsätter, att för desse värnpligtige behöfde antalet officerare ökas med 450 och antalet underbefäl med 4,480. Detta gäller likväl endast för de värnpligtige, under det att det nu föreliggande förslaget afser icke blott

de värnpligtige, utan äfven den stam, som vi redan hafva. Kan det då vara lämpligt att på en gång föra tillsammans en sådan mängd folk, utan någon tillfredsställande organisation? Jag tror det icke.

En annan orsak, hvarför jag yrkar afslag, är att då alla andra arméorganisationsförslag, som framkommit under de senare åren, varit förenade med en fullständig utjemning af våra skatteförhållanden, så är deremot detta icke fallet med föreliggande förslag. Jag vill nu alls icke klandra regeringen för att den förenat dessa begge frågor, ty de torde svårigen kunna skiljas åt, när de en gång blifvit förenade. Men att förena dem på det sätt som nu skett, detta har Riksdagen aldrig begärt. Här är icke fråga om att organisera vår armé, utan endast om att öka öfningstiden för beväringen. Gälde det en omorganisation af armén, kunde regeringens förslag vara antagligt, men nu är det icke så. Ty nu vill man öka bördorna för en mängd, som alls icke har någon nytta af skatteregleringen.

Jag vill nu icke yttra mig något vidlyftigare om de beräknade kostnaderna, men enligt min åsigt behöfver man hvarken vara matematiker eller militär för att inse, att dessa kostnader icke skola vara tillräckliga. Det är aldeles omöjligt, att för denna summa försvaret skall kunna i någon afsevärd mån förbättras. Möjligen kan den beräknade summan räcka under de allra första åren, men sedan skall man komma upp till sådana belopp, att folket svårigen kan bära det. Jag hörde för några dagar sedan en militär yttra, att han visst icke vore nöjd med detta förslag, men att han ändå antagligen komme att rösta för bifall till detsamma, emedan han ansåg, att det snart nog skulle visa sig så dyrt, att man måste öfvergå till den rena värnpligten för att komma ifrån detsamma. Det är möjligt att han röstar för förslaget af denna anledning, och att andra göra detsamma: man får dock i detta afseende icke vara för säker, ty vårt folk är ännu icke moget för den rena värnpligten såsom ensam försvarsgrund. Jag är visserligen ense med denne militär om, att den rena värnpligten är det billigaste och säkraste försvar, vi kunna få, men det torde dröja länge innan vi komma derhän. I alla fall behöfva vi under öfvergångstiden hafva en värfvad stam, som kan utgöra ledning för de värnpligtige, och i sådant afseende är det föreliggande förslaget icke tillfredsställande för någon.

Man hade också tänkt sig att, om ett sådant förslag som det föreliggande skulle komma fram och om det skulle vara förenadt med en fråga om skattereglering, så skulle det afse skattefrågan i dess fulla utsträckning. Men detta är icke fallet med det nu framlagda förslaget. Jag hörde vid riksdagens början talas om, att denna Riksdag skulle beredas en öfverraskning, och denna föreligger nu, ty man ser tydligt, att vissa personer skulle blifva helt och hållet fria från grundskatter, medan deremot andra skulle allt fortfarande få vidkännas de besvär, som nu åligga dem. Detta blir fallet med de rust- och roteringsskyldige. Det är väl sant, att de skulle få en del lindringar, men de finge fortfarande vidkännas skyldigheten att rekrytera och derjemte i händelse af en mobilisering ställa sig sjelfva

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)

i ledet. Detta synes mig vara en orättvisa, ehuru det ju afser att skapa ett rättvist beskattningssystem.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag att få yrka afslag på hela förslaget.

Häruti instämde herr *Anderson* i *Hasselbol*.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre *Palustiern*a: Jag skall be att få yttra mig om frågan i dess helhet, då diskussionen, såsom naturligt är, kommer att röra sig derom. Jag vill då först påpeka, hvad vi alla veta, nemligen att det finnes många brister i vårt försvarsväsende, brister så väl i det döda försvaret, materielen, som i det lefvande. Bristerna i afseende å materielen har Riksdagen under de senare åren med efter våra vanor ganska frikostig hand sökt afhjälpa, men ännu återstår naturligtvis mycket att göra. Bristerna i det lefvande försvaret deremot hafva icke tagit något större steg till det bättre. Under de senare åren hafva visserligen skett många ganska viktiga partiella förbättringar, men i sjelfva verket har det icke tagits något större steg framåt, i trots af alla de organisationsförslag, som under de senaste 25 åren framkommit. Hvar och en inser naturligtvis, att det lefvande försvaret är så mycket viktigare än det döda, som anden är viktigare än materien. Tydligt är också att, äfven om man kan, i följd af den uppdrifna tekniken, från utlandet ganska hastigt förskaffa materiel, så erfordras dock för att få ett dugligt lefvande försvar svenske män samt tid. I generalskomiténs förslag har man sökt att göra öfvergångstiden så hastig som möjligt med hänsyn till så väl faran för krig som till den svaghet, hvori en armé befinner sig uti ett öfvergångsstadium. Komitén har likväl icke ansett det tänkbart att nedbringa denna öfvergångstid till mindre än 10 år, d. v. s. att det skulle åtgå 10 år från det att den nya organisationen börjat tillämpas och sålunda fordras 11 år från det beslutet fattats, innan värnpligten kunde tillämpas på en årsklass i sin fulla utsträckning. Men då vi behöfva 12 årsklasser — man må komma i häg, att Danmark uppbådade under sina två senaste krig, i det förra 13 och i det senare 17 årsklasser — kommer det att dröja ytterligare 12 år, d. v. s. tillhoppa 23 år, innan hären får den duglighet som afses. Men hvem af herrarne kan svara för, huru det ser ut i Sverige och på dess gränser inom 23 år? Kongl. Maj:t har därför icke vågat låta ännu ett år gå förbi utan att söka stärka det lefvande försvaret.

Sedermera kommer frågan, på hvilken väg vi skulle kunna nå detta mål. Här har nyss talats om 1883 års förslag. Ja, äfven detta förslag har Riksdagen haft i sin hand, likasom så många andra förslag, jemväl det nu föreliggande. Huru nu detta förslag kommer att utfalla, det känner jag icke, men det vill jag säga, att, enligt min åsigt, 1883 års förslag föll på ett sådant sätt, att det icke kan komma upp igen. Dess anhängares antal minskas också år för år, och det är nu för sent att åter framkomma dermed. Nå väl, hvilken väg bör man nu gå? Jag har flera gånger uttalat min åsigt i detta

hänseende, jag har uttalat den till statsrådsprotokollet i höstas och jag har haft tillfredsställelsen att se den delad af två komitéer, 1875 års och 1891 års komitéer. 1891 års förslag kan sägas vara en ny upplaga af 1875 års, moderniserad med hänsyn till de framsteg, som organisationsläran gjort under de senaste 15 åren. Dessa komitéer hafva sagt, att det finnes icke någon annan grund att bygga på än den allmänna värnpligten. Detta ansåg äfven den siste talaren, men hans åsigt skilde sig dock från mina beträffande sättet att komma derhän.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Men, säger man, hvarför skola vi hafva denna tunga värnpligt? Jo, därför att vi *måste* hafva den, enär vår tid är massornas tid, icke minst i militäriskt hänseende. När den första franska republiken måste, för att skydda sig mot Europa, skicka stora massor af soldater till sina gränser, så kunde detta ske endast med hjälp af den allmänna värnpligten. Fransmännen kallade detta konskription. Huru fingo de proviant åt dessa massor? Jo, genom requisitioner. Detta skedde emellertid på ett relativt taget ganska oordnad sätt, men den som satte ordning i detta system var Preussen, som genom fredstraktaten med Frankrike tvingats att under freden icke hafva någon stor här och därför måste hålla en *liten* här — der ser man den besegrades öde. Men Preussen skötte denna sin armé så genom allmän värnpligt och skolsystemet, genom exercis snart sagdt både natt och dag, och genom att låta de värnpligtige, så snart de erhållit den nödortfuga färdigheten i vapnets bruk, återvända hvar och en till sitt, att, när krigets timme slog, landet kunde sätta upp en här, som segrade, och landet blef fritt. Sedan denna tid har hvarje land insett, att det måste slå in på den rena värnpligtens väg, och exempelvis äfven Ryssland, som i det längsta höll på sin gamla utmärkta yrkesarmé, måste slutligen öfvergå till den stora hären, fotad på värnpligtens grund. Och huru hafva dessa länder kunnat uppsätta dessa stora härar utan att ruinera sig. Jo, just genom att släppa yrkeshävarne och bygga på den allmänna värnpligten. Det enda undantaget i detta afseende utgör England, som hoppas slippa en invasion i eget land, men som också genom sin flotta dragit en mur kring sina kuster, som kan skydda landet. Dessa massarméer hafva äfven på senare tider fått ett väsentligt understöd genom jernvägarne, som göra det möjligt att föra fram dessa massor fortast ske kan, att tillföra dem lifsmedel och att bortföra förbrukad materiel, sjuke och sårade. Alla dessa länder hafva icke för ro skull gjort dessa uppoffringar och underkastat sig denna tunga börda, utan de hafva gjort det därför, att de måste göra det.

De värnpligtige hållas under fanorna endast under sjelfva skol-tiden, eller den tid, som i det ena eller andra landet ansetts minst behövas för att hos dem inlära de militära fordringarna, hvarefter de få återgå till sina privata yrken, men med rätt för krigsstyrelsen att, när landet det behöfver, kalla in och mobilisera ända till 20 årsklasser. Nu säger man: ja, detta är nog sant, hvad utlandet beträffar, men hvarför kunna icke vi slippa? Kunna icke vi få göra ett undantag? Nej, det kunna vi icke få. Vi behöfva den allmänna

*Anf. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

värnpligten bättre än månget annat land. Vårt land har icke den förmånen att hafva en liten front att försvara jemte ett stort djup. Vårt land har tvärtom en längd af 150 mil och är relativt smalt. Vi hafva en kuststräcka af 230 mil, der en fiende kan landsätta sina trupper. Och när vi då samla oss på den ena landstigningspunkten, för att strida der, landsätter fienden andra trupper femtio mil derifrån. Äfven om vi kunna samla en hufvudhär i mellersta Sverige, der ett anfall främst är att vänta, kunna vi ju ej lemna flyglarne helt och hållet blottade på försvar. Vi måste äfven kunna värna den 50 mil aflägsna södra delen af landet likasom den 100 mil aflägsna norra delen deraf. Dessa delar af landet kunna ej lemnas blottade, utan vi måste hafva massor och stora massor af folk. Detta har äfven krigsstyrelsen för femtio år sedan klart insett. Man insåg redan då nödvändigheten af att redan från första dagen af en mobilisering i första linie med stammen förena beväring, huru liten öfning denna än må hafva. Ser man på den uppgjorda mobiliseringsplanen, har man vid dess antagande ställts emellan två svårigheter, nemligen det ena anspråket: vi måste hafva massor, och det andra: de måste också duga till något. Men man har nödsakats i främsta rummet räkna med massorna. Hvarje regemente måste, i händelse af mobilisering, bestå af tre liniebataljoner och en depôt, och dermed komma vi ändock för närvarande icke upp till mer än 73 fotfolksbataljoner. Denna styrka är likväl så liten, att generalskomitén har föreslagit dess ökande med 40 procent. Dessa 73 bataljoner med bristande öfning, med fåtaligt artilleri, ingenjörtrupper och träng och med ett ingalunda öfverflödigt kavalleri, hvad är väl detta? I händelse af krig, måste vi sätta på benen 130,000 man, och att denna styrka, som kan synas stor, icke är öfverdrifven, visar sig deraf, att om man ser efter huru mycket folk, som behöfves i depöterna och fästningarna m. m. samt på flyglarne, så återstå högst 50,000 man stridande, som kunna samlas på ett ställe, eller en styrka motsvarande två utländska armécorpser, hvilka dock räknas i 10- och 20-tal. För att alltså på ett ställe kunna samla 50,000 man stridande, måste vi mobilisera 130,000 man, hvaraf väl synes, att denna siffra ingalunda är för hög. Af dessa 130,000 man äro 90,000 man eller 70 procent beväring. När så är förhållandet, så frågas, hvar ligger då största svagheten hos vår arméorganisation? Hvad är det, som i främsta rummet skall förstärkas? Jo, det är beväringen vi först måste tänka på. Hafva vi då tillräckligt med beväring? Nej. Dessa 90,000 man beväring måste förstärkas med minst 10,000 man ytterligare. Dels böra de sjuke frånräknas, och dels måste vi betänka, att i ett försvarskrig, det enda som gerna af oss kan komma att föras, en del af landets område kan vara ockuperadt af fienden, så att någon beväring derifrån ej kan uttagas. Vi behöfva sålunda minst 100,000 man beväring. Hvad hafva vi väl då? Jo, vi hafva sex årsklasser att tillgå, eller rättare sagt fyra årsklasser. Det är nemligen alldeles påtagligt, att, om ett anfall rigtas emot oss öfver hafvet, det kommer att ske under den årstid, då fienden kan påräkna att vattnet högsta möjliga tid är isfritt, eller alltså under den förra delen af året. Hur star det vid denna tid till med vår beväring? Den första

åldersklassen är må hända då icke ens inskrifven och kan alldeles icke räknas med. Den andra årsklassen har ännu icke fått den öfning, som den skall hafva, så ringa den än är, vare sig nu öfnings-tiden är bestämd till 42 eller 90 dagar. Sålunda återstå blott 4 årsklasser. Dessa fyra årsklasser beräknas gifva 86,000 man. Sålunda fattas 14,000 man i de erforderliga 100,000. Men denna brist är dessutom icke jemnt fördelad. Ty det är gifvet, att inskrifningsområdena måste rätta sig efter regementenas förläggningssområden och efter den administrativa indelningen i riket. Sålunda finnas till vissa regementen, såsom de skånska, öfverskott af folk, hvaremot i Vestergötland och på många andra ställen det är brist. Enligt mobiliseringstabellerna förefinnes sådan brist vid halfva antalet regementen, uppgående vid ett regemente till 1,000 man.

Hvad den andra årsklassen beträffar, åtgår den helt och hållet för att återfylla depöterna. Under 1870 års krig fingo sålunda depöterna fyllas två gånger, och vi skulle sålunda för depöternas fyllande behöfva använda flere årsklasser. En fransk författare, som mycket sysselsatt sig med hithörande frågor, säger, att i de moderna härarne, som icke äro tillräckligt tränade, manskapsåtgången är en procent om dagen eller 30 procent i månaden. Icke lär afgången blifva mindre hos oss än i andra länders arméer. Och denna brist skulle hos oss blifva ännu större, om man icke, på grund af de få årsklasserna, approberade alla dem, som man med minsta tillförsigt kan anse ut hårda ett krigs strapatser. Vi måste sålunda hafva sex årsklasser, som kunna användas för den stridande hären, eller sålunda åtta årsklasser. Och hvari ligger uppoffringen i kostnader och besvär för dessa två ökade årsklasser? I afsändandet af ett adressbref under två år! Hvad man kan hafva i ordning före kriget, måste man hafva i ordning, så att man kan få ut det manskap man behöfver. De öfriga årsklasserna åtgå till etapper och ersättningsmanskap. Och jag vill i detta fall ännu en gång påpeka, att Danmark under sina senaste två krig måste uppbåda, ena gången 13 och andra gången 17 årsklasser.

Hvad vidare landstormen beträffar, har föreslagits i en utskotts-betänkandet bifogad reservation, att den skulle vara mindre än hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Jag kan för min del icke finna något skäl härtill. Kostnaden och besväret är intet. Men hvad kan det medföra att icke hafva landstormen i lag stadgad? Jo, att när fienden kommer, och hvar och en går ut för att skydda hus och hem, så blir den som hunnit en ålder öfver 34 år, om han ertappas af fienden, helt enkelt hängd såsom rättslös, emedan han icke haft rätt att gripa till vapen. Rätten att gripa till vapen i ett nutida krig är sålunda en förmån.

Jag ber att få yttra mig om frågan i dess helhet och då icke blott om sjelfva tjenstetiden, utan äfven om öfnings-tiden. När man således har framhållit, att dessa massor göra, att man icke längre kan hålla sig till hvad man har kallat "litet och godt", något som annars haft mångas och äfven mina personliga sympatier, så måste man se till, att man icke öfvergår till den andra ytterligheten "mycket

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

och dåligt“. Öfningstiden är för kort, och till följd deraf kan, under nuvarande förhållanden, öfningen icke vara bättre än den är. Jag tillåter mig i det fallet framhålla ett par officiella rapporter. Det ingår årliga mötesrapporter, i hvilka respektive befälhafvare yttra sig öfver de förbättringar, som böra ske, och de brister, som finnas. I en af dessa heter det: "Beväringsmannen saknar framför allt marschförmåga, och har han ej under stridsöfningar och bevakningstjänst i hvarje ögonblick en stamsoldat vid sin sida, blifver han fullkomligt rådlös.

Allt detta är förut nogsamnt känt o*j* allenast af fackmannen, utan o*e*k af de flesta tänkande personer i vårt land; men man söker det oaktadt tillsluta ögonen för den omständigheten, att detta sorgliga faktum ovilkorligen kräfver öfningstidens förlängning.

Mången, som har sitt ord med i laget vid bestämmandet af öfningsdagarnes antal, söker emellertid göra sig döf för fäderneslandets anspråk och behov i detta hänseende; men för att detta icke skall lyckas, måste fackmannen vid hvarje tillfälle, som erbjuder sig, högt och ljudligt uttala, att vår beväring med nuvarande korta öfningstid är och förblir underhålligt såsom soldat i ledet.

Efter en hastig mobilisering skulle hopar af beväringssynglingar blifva efterliggare, och de till slagfältet framkomna, decimerade och lösa truppförbanden ej kunna med framgång upptaga kampen med fiendens väl öfvade, starka bataljoner. Finge beväringmännen oftare deltaga i större fälttjänstöfningar, skulle deras på allt för liten öfning beroende ringa fältduglighet blifva mer än någonsin i ögonen fallande". — — — En annan militär auktoritet yttrar: "Huru böjd jag än är att framhålla och loforda den färdighet, beväringsskapet tillegnar sig under den otillräckliga öfningstiden, måste jag dock vidhålla hvad jag tillföre yttrat, att samöfning företer idel oandvändbara truppförband. — — —

Det är oanvändbara bataljoner, som bilda vår härs hufvudvapen, bataljoner, med hvilka man icke kan genomföra en strid mot en krigsduglig fiende". — — —

Mine herrar, dessa ord kan jag icke jäfva, tvärt om. Man frågar sig då: Har svenska staten rättighet att skicka ut 100,000 man af landets söner mot en väl öfvad fiendes dödande skott, när de ej kunna tysta dennes eld, och när denna beväring icke ens kan i terrängen söka det skydd, som behöfves, när man går emot fienden. Jag vill icke jemföra denna öfningstid med de stora ländernas, der ett starkt arbete pågår för att få ned öfningstiden till 2 år — detta är nemligen det minimum, som de längst avancerade der kunnat tänka sig — utan med öfningstiden i det land, der den är minst, nemligen Norge. Der uppgår öfningstiden för infanteriet till 114 dagar, och liniebataljonerna hafva en medelöfningstid af 96 dagar, och det finnes icke någon, som har mindre än 76 dagar. Dock anses de vara mycket svaga bataljoner, men de äro homogena och de kunna tillfoga fienden skada. Huru ställer det sig för oss? Jo. om man sammanräknar öfningstiden för den indelta stammen och beväringen, så kommer man också till en medelöfningstid af 96 dagar, alltså densamma som den norska

erhåller. Men huru förhåller det sig i detta fall? Jo en fjerdedel, nemligen stamtruppen, får en öfning, som är betydligt större än hvad det norska infanteriet erhåller, men som dock egentligen icke är tillräcklig. Och hvilken öfning har beväringensmanskapet? Det är blott 6 veckor. Under den tiden har man icke hunnit lära beväringensmannen att skjuta sin fiende. Och till hvilket antal ingår denna beväring i arméns hela massa? Jo, om man bortser från underbefäl, tropschefer och halftropschefer, och endast tar hänsyn till männen i ledet, så består armén af 25 procent stamtrupper och 75 procent beväring. Det är dessa bataljoner, med cirka 75 procent beväringensmän med 42 dagars öfning, som man vill skicka ut mot fienden. Huru skall det taga sig ut? Beväringensmännen kosta lika mycket att föda och kläda och att föra fram som stamsoldaten, och de kosta säkerligen betydligt mera i sjukvård. Jag antager att — tack vare befälet och det kurage, som jag förmodar, att beväringensmännen hafva — dessa kunna föras fram mot fienden i temligen ordnade linier, men hvad blir följden? Kunna de skjuta fienden? Nej. Hvad hafva de der att göra? Jo, de blifva skjutna. Det är ett oafvisligt faktum, som vi måste hafva för ögonen. Vi kunna icke fördölja det för oss. Om vi öka värnplikten endast till 90 dagar — jag säger *endast*, ty det är det minimum, som förekommer i alla förslag, der beväringen varit stödd på stammen — då kan man komma så långt, att de kunna skada fienden. Denna förbättring gör, att man kommer upp till en medelöfningsstid af 132 dagar för infanteribataljon. Detta innebär en förbättring med $\frac{1}{3}$ af öfnings-tiden, och dermed äfven af truppens duglighet, en förbättring, som tar, och som tar mycket mera än om man söker hjälpa på stammen. Detta vore ju också fördelaktigt, men att göra det så, att man får upp öfningsstiden till $\frac{1}{3}$ mera, är icke så lätt. Det är också tydligt, att det är billigare att åstadkomma denna ökning hos beväringen. För den kostar hvarje öfningsdag 2 kronor. Priset för öfningsdagarne i allmänhet är, jag medgifver det, för högt. Men det är därför, att man icke fått organisationen fullständigt ordnad. Hvad kostar en öfningsdag i utlandet. Jo, om man lägger på allting, officerare, underofficerare och hästar, så kommer den att kosta omkring 2 kronor i medeltal, från 1,80 kronor till 3 kronor. Hvad kostar då vår öfningsdag, om man beräknar den på samma sätt? Jo, i medeltal kommer den på 5 kr. 60 öre. Den kostar alltså 2 à 3 gånger så mycket som en öfningsdag i utlandet. Och detta beror icke på något slöseri hos oss, utan derpå, att vi hafva en dyr organisation, en organisation, som var utmärkt på sin tid, men som, i likhet med så mycket annat, blifvit föråldrad. Om den indelta karlen öfvas i 22 dagar, så kostar det icke så mycket i föda och kläder, men man måste då lägga till, hvad den årliga lönen går till. Och om man det gör, så kommer öfningsdagen för honom på öfver 7 kronor. På samma sätt blir betalningen för det indelta befälet per öfningsdag ganska dryg; ehuru det visst icke är för högt betaldt, då det ju för dessa officerare är svårt att skaffa sig annan sysselsättning, enär de alltid måste vara disponibla. Nej, vi måste gå åt det rätta hållet. Vi måste få allmän värnpligt.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnplikts-
lagen.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)

En dylik ökning af öfningstiden skulle, såsom jag nyss nämnde, med $\frac{1}{3}$ förbättra kvaliteten hos infanteriet. Ännu mera kommer den att förbättra kvaliteten hos trängen, då beväringens antal der är större i förhållande till stamtruppen, äfvensom qvantiteten hos artilleriet och ingenjörstrupperna, som äro allt för fåtaliga. Det är således för mig alldeles tydligt, hvilken väg vi måste gå. Vi måste gå värnpligtsvägen. Jag har äfven haft tillfälle att uttala detta i statsrådsprotokollet i höstas, och generalkomitén har varit fullkomligt ense med mig derom. För mig gäller frågan blott, huru fort man kan gå. Jag har nu icke vågat hos Kongl. Maj:t framställa begäran om proposition på mera än de 90 dagarne, därför att detta är en känd siffra, en siffra, som genomgått alla förslag, der stammen varit bibehållen, en siffra, som hvar och en, som tänker på saken, måste medgifva är ett minimum, för att beväringen, stödd på stammen, skall kunna uträtta något. Och dessa 90 dagar äro något, som vi ovilkorligen måste komma till — eljest blir det afslag öfver hela linien. Jag kan icke tillråda Kongl. Maj:t att pruta af en enda dag. De 90 dagarne — eller ingenting!

Denna 90 dagars utsträckning af öfningstiden är ett gemensamt trappsteg, på hvilket så väl de, som vilja gå åt värnpligtshållet, de, som hålla på 1883 års förslag, och de, som vilja behålla indelningsverket, kunna ställa sig. Min åsigt i denna fråga är nog klar, men det finnes ju äfven andra åsikter, som härvid hafva mycket att säga. Och alla dessa böra ju kunna förenas om det nu framställda förslaget.

Den siste talaren yttrade, och det är äfven nämnt i en reservation till det föreliggande betänkandet, att det är allt för litet befäl enligt det föreliggande förslaget. Ja, jag vill gerna hafva mycket mera befäl, men hvilken väg är då den billigaste? Jo, det är värnpligtsvägen. Det är på den vägen man får reservbefäl, och det är på den vägen alla andra länder hafva gått, och vi också förr eller senare *måste* gå. Och den här föreslagna ökningen af öfningstiden, så liten den än är, gör dock, att vi komma ett stycke in på reservbefälsvägen. Såsom det är antydt i Kongl. Maj:ts proposition, kan man komma så långt, att examinerade bildade personer, som ega någon förmåga att taga befäl, kunna utbildas till korpraler, och då är det en del af stamsoldaterna, som kan slippa användas till halftropps- och tropschefer, och derigenom förstärkes stammen i ledet. Man har sagt så mycket om, att obenägenheten är allt för stor att taga dessa 90 dagar. Ja, det är ju gifvet, att om man kommer till en person och frågar honom: Vill ni hafva en ökad skattebörd eller en ökad personlig börd, så svarar han nej. Det är ju alldeles naturligt. Men frågan ställer sig på annat sätt, sedan Kongl. Maj:t och Riksdagen fattat lagenligt beslut i ärendet, och enligt min uppfattning är det representantens skyldighet att försöka hafva öppen blick för det hela och se till hvad fosterlandet verkligen tarfvat. Och, mine herrar, de tider kunna komma, då det blir ett ganska tungt ansvar att hafva haft frågan uppe och hafva sagt: jag vill icke.

Jag vill endast säga ett ord till. 350 millioner människor i

Europa hafva, om än med tungt sinne, måst underkasta sig värnpligten. Och det har då icke varit fråga om 90 dagar, utan om 2—3 år, d. v. s. om 1,000 dagar. De hafva måst underkasta sig detta, då de ansett, att det varit fäderneslandets frihet det gäller. Vi äro visserligen föga böjda för personliga uppoffringar för fosterlandets försvar. Men vi kunna väl icke inbilla oss, att hvad 350 millioner af Europas befolkning måst åtaga sig, skola vi 1½ procent uppe i Norden slippa ifrån. Vi hafva visserligen haft en 75-årig fred, men hvem garanterar, att den kommer att räcka längre? Den allmänna värnpligtens tunga börda framgår som en naturlag ur de nuvarande politiska förhållandena. Man *måste* underkasta sig den, och frågan gäller i längden egentligen: skola vi tjena ut den under *Sveriges* fana eller under någon annans?

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.
(Forts.)*

Herr Halvar Eriksson: Herr talman! Att en utsträckning så väl af de värnpligtiges öfningstid som af deras tjenstgöringstid i en icke aflägsen framtid måste blifva en verklighet, derom är jag för min del fullkomligt förvissad, och jag grundar denna min uppfattning och detta mitt antagande på det faktum, att vårt försvarssystem i närvarande skick med det föråldrade indelningsverket, jemfördt med det öfriga Europas mera moderna och fullt utvecklade värnpligtssystem, är både otillräckligt och otidsenligt. Men om vårt försvarssystem är otillräckligt, och om alltså en omorganisation af detsamma är nödvändig samt om denna organisation ej kan ske utan stora uppoffringar från svenska folkets sida, antager jag emellertid för min del, att den svenska fosterlandskärleken ännu är stor och varm nog för att folket skall ega den kraft, som behöfves för att underkasta sig dessa nya bördor. Ty det är omöjligt att ett folk, hvars politiska, sociala och religiösa förhållanden samt materiella resurser äro så goda som vårt lands, och hvars historia är så vacker, skulle vara liknöjdt om att värna sitt fosterland, ett folk, hvars historia vittnar om, att dess föfäder under många århundraden stält sig med både lif och gods till fosterlandets värn och dess försvar. Om därför det oaktadt frågan — så väl Kongl. Maj:ts proposition som hvad de olika utskotten hemställt — äfven denna gång skulle falla, anser jag ingalunda att frågan någon längre tid dermed är aflägsnad, utan att den skall komma igen år för år, om jag ock icke kan fullt instämma i chefens för landtförsvarsdepartementet yttrande, att den allmänna värnpligten vore en "naturlag", som ovilkorligen skulle bryta sig fram, ty den tid torde också komma, då så väl värnpligten som krig i allmänhet skola allt mer försvinna. Men den tiden torde emellertid vara så långt aflägsen, att dessförinnan icke blott det öfriga Europa, utan äfven vårt land hinner utveckla sig allt mera i den riktningen. Frågan är sålunda blott en tidsfråga, och en tidsfråga, som är beroende af tre omständigheter, nemligen dels af organisationen, dels af vederlaget och slutligen äfven af tiden och arbetet för dess genomförande.

Då jag säger att frågan är beroende af *organisationen*, menar jag dermed, att representationen och framför allt Andra Kammaren, innan den slutligen kommer att antaga åtminstone en så lång ut-

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)

sträckning af värnpligten som dessa här föreslagna 90 dagar, vill se frågan i hela dess omfattning, för att veta icke blott, huru lång öfningstid kommer att ifrågasättas, utan äfven, huru stora kostnaderna komma att blifva i deras helhet samt huru de skola fördelas mellan landt- och sjöförsvaret, på det att vårt sjöförsvaret måtte blifva så starkt som möjligt är. Såsom frågan nu ter sig, är den föreslagna organisationen ingalunda någonting fulländadt, utan den är, såsom chefen för landtförvarsdepartementet uttalat i sitt yttrande till statsrådsprotokollet och såsom han äfven nyss anført, en öfvergång. Men hvad som ligger der bakom är ju generalernas förslag. Då frågan sålunda icke är framställd i sin helhet och man icke får se organisationen fulländad, tror jag detta vara en anledning för mer än en af denna kammare att yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som å utskottets hemställan.

Då jag för det andra säger, att frågan är beroende på *vederlaget*, har jag dermed uttalat detsamma, som chefen för landtförvarsdepartementet uttalat icke blott i den kongl. propositionen, utan äfven i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 14 november 1890. Bemälda chef visar nogsamnt i båda fallen, att frågan icke gerna kan lösas utan vederlag. Det vederlag, som bjudes här, bjudes en viss klass, landtmännen. Jag skall återkomma dertill sedan. Men det är en annan fråga, huru vida det icke är flere klasser, som få vidkännas dessa kostnader och dessa uppoffringar för försvaret samt huru vida icke utsträckningen af värnpligten, till den grad som ifrågasättes, kan göra, att äfven flere andra kunde vara i behof af något vederlag än allenast landtmännen. Är det så, att man vill, att svenska folket frivilligt skall underkasta sig längre öfningstid, så bör man väl också se till, att reformer blifva genomförda, som lända den stora allmänheten och arbetarskarorna till fromma lika väl som jordbrukarne och vissa andra klasser. Jag vill icke uppräknade de olika reformer, som kunde uppställas såsom vilkor för en lösning af denna fråga, men jag tillåter mig åtminstone nämna en sak, som helt visst skulle lända till båtнад för alla samhällsklasser, och det är begränsning af den kommunala rösträtten. Denna reform anser jag vara grundvalen för alla andra reformer och den viktigaste af alla som stå på dagordningen, för att nu icke tala om den politiska rösträtten. Vidare torde det vara börda nog för svenska folket, då det måste underkasta sig dessa lifsmedelstullar, och jag hemställer, om det icke, då man vill utsträcka värnpligten i så betydlig grad som blifvit ifrågasatt, blir nödvändigt att befria den konsumerande allmänheten från dessa tullar. Vänder man sig åter direkt till hemmansegarne och jordbrukarne och frågar, hvad detta vederlag för dem innebär, så består det i afskrifning af grundskatterna och en viss afskrifning af indelningsverket. Hvad det första eller grundskatteafskrifningen angår, tror jag icke att man behöfver kalla den något så synnerligen stort *vederlag*. Ty det har för icke så länge sedan af en regeringens främste man från statsrådsbänken yttrats, att "grundskatterna äro segelgamla orättvisor", och då tror jag icke att man kan tala om dem såsom något särdeles stort vederlag, utan då är det i sin ordning att de utan

vidare afskrifvas. Men berättigande och *rättvisa* är en sak, huru man skall *vinna dem* är en annan. 1885 års riksdagsbeslut visar, att man väntar frågans lösning blott under förutsättning af vederlag, och under den förutsättningen tror jag att det är mycket lämpligt att sammanbinda frågan om utsträckt värnpligt med frågan om grundskatteafskrifningen. Men hvad den andra frågan beträffar, eller afskrifningen af indelningsverket, skola kontrakten mellan rust- och rotehållarne å ena sidan och staten å den andra sidan kvarstå, samt sjelfva prestationerna utgöras af rust- och rotehållarne. Då man vid uppskattningen af dessa prestationer i penningar hvart tionde år har att förutse — enär försvarsbördornas ständiga ökande alltid kommer att medföra motsvarande fordringar vid fullgörandet af kontrakten af rust- och rotehållare — att rust- och rotehållare alltid komma att blifva lidande på den saken, tror jag icke att detta förhållande kan föra frågan framåt till dess rätta lösning. Ty hvad som är önskvärdt är fullständig afskrifning och aflyftning af indelningsverket, så att man blir fullkomligt befriad derifrån. Detta med afseende på vederlaget.

Då jag, för det tredje, sade att frågan behöfde *tid* och *arbete*, menade jag, att den behöfde bearbetas inom svenska folket och hela nationen, på det nationen i sin helhet må varda villig att underkasta sig dessa uppoffringar för landets försvar. Sveriges historia visar, och det är således ett historiskt faktum, att så snart myndigheterna försökt pålägga bördor, som folket icke sjelf beslutat och mot hvilka det protesterat, folket gjort våldsamt motstånd. Redan under Gustaf II Adolfs tid gjordes motstånd af mellersta Sveriges allmoge mot vissa utskrifningar, och det har i vår historia blifvit en häfdvunnen sak, att nationen icke underkastat sig några tryckande bördor, så vida det ej skett frivilligt. Under den flydda tiden har man icke varit så villig att ingå på förbättringar af försvaret. Det visar chefen för landtförsvarsdepartementet, då han i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 14 november 1890 anför, att, sedan det nya representationsskicket infördes, försvarsfrågan af regeringen framlagts i kongl. propositioner icke mindre än 6 gånger, men att den det oaktadt ej vunnit sin lösning — jag förbigår 1885 års beslut om utsträckning af öfnings-tiden. Men har frågan sålunda hittills stått stilla, visar det, att folket hittills icke varit villigt att företaga dess lösning. Hvad situationen i detta afseende för närvarande beträffar, torde herrarne hafva klart, huru landet ligger i de respektive hemorterna genom de många protestmöten, som hållits mot beväringsofningarnas utsträckning till 90 dagar. Dessa möten visa noggsamt, att man icke är böjd derför. Det finnes en viss motvilja från folkets sida, och man bör icke förundra sig deröfver, huru mycket herrar militärer än må tala om utsträckning af värnpligten och att man skall rusta. Då man med ledning af de uppgifter, som chefen för landtförsvarsdepartementet lemnat i dessa tabeller, som vi alla sett, jemför å ena sidan dels arméns storlek och de värnpligtiges antal samt dels budgeten i Sverige med å andra sidan samma förhållanden i vissa öfriga länder, finner man, om man räknar efter Sveriges folkmängd, att i Frankrike

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.*
(Forts.)

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.
(Forts.)

och Tyskland så väl de värnpligtiges antal som budgeten uppgå till högre siffror efter samma proportion och folkmängd, eller 5,000,000, än hvad de äfven efter detta förslags antagande skulle göra i vårt fädernesland. Och då man besinnar, att folkmängden, efter hvilken man skall anställa jämförelsen, i dessa nationer uppgår till respektive 40 och 50 millioner menniskor, är det klart, att det måste se temligen mörkt ut för oss att kunna rusta oss för att gent emot andra nationer kunna stå sjelfständiga. Det är detta folket kommit under fund med, och därför känner det sig motvilligt, hvartill kommer den omständigheten, som chefen för landtförsvarsdepartementet äfven anfört i nyssnämnda yttrande till statsrådsprotokollet, att vi hafva haft en 75-årig fred, och den omständigheten har äfven i väsentlig mån kunnat göra, att nationen icke blifvit stämd för åstadkommande af ett starkt försvar. Men oaktadt allt detta, vill jag icke instämma i dessa försvarsnihilisters påstående, att icke något bör göras, och jag tror att svenska folket sjelf allt mera vaknar till tanke om behofvet af försvarets stärkande. Ett krig i framtiden kan icke ligga utom *möjlighetens* område, och då man icke gerna kan tänka sig, att vi skulle komma att stå ensamma mot en europeisk stormagt, utan att vi på grund af det europeiska jemvigtsystemet torde erhålla hjälp af någon annan nation, tror jag att man bör göra något för att värna landet och ställa försvarsskicket i bättre läge än det, hvari det nu befinner sig. Jag tror att vi åtminstone böra göra något för att sätta vårt försvarsväsen i bättre läge, än det för närvarande har. Emellertid, såsom sagdt, är det nödvändigt att göra nationen välvillig därför, ty ett påtvingande skulle medföra ett annat ondt, ett annat krig, ett inre krig, som ingalunda är mindre farligt än det yttre, nemligen att den upprorsanda, som redan finnes i vårt land, skulle vinna näring. På grund af hvad jag anfört, ber jag få förena mig med herr Hans Andersson i hans yrkande om afslag.

Herr Herslow: Det är säkerligen icke blott min egen erfarenhet jag uttalar, när jag öppet förklarar att nästan aldrig, jag kan gerna säga aldrig, under en lång riksdagstid det varit för mig så svårt att komma till klarhet och fatta ställning, som i denna fråga, försvars- och skattefrågan i den form, den nu för Riksdagen framlagts, — kanske borde jag säga framkastats. Under alla de år, jag tillhört riksdagen, har jag tillhört en grupp, hvilken, det våga vi säga, stält sig varmare, oegennyttigare och offervilligare till försvarsfrågan än kanske någon annan grupp, ett parti som, då de andra haft den angenäma ställningen att mäta bördan mot vederlaget och vederlaget mot bördan, alltid varit villig och benägen att taga på sig både bördan för egen räkning och vederlagsliqviden åt andra. När vi i år plötsligen, oväntadt,ingo höra att möjlighet kanske fans att på åtminstone en punkt af försvarsfrågan nå upp till hvad som länge för oss varit ett efterlängtadt, om icke mål, så minimum, lockade det oss äfven i år med märklig kraft. Det var säkerligen första intrycket hos de flesta, att här vore att försöka, om icke på den vägen något kunde vinnas, ty en vinst var det, om ock icke en stor vinst.

Försvarsfrågan är lika visst hos oss, liksom hos andra nationer, sammanknuten med ekonomiska frågor, men ty värr hos oss på ett mycket kinkigare och mer vidtomfattande sätt än hos andra nationer. Den är hos dem som hos oss en utgiftsfråga, således sammanbunden med frågan om medlens anskaffande, om förhållandet mellan ökade försvarsutgifter å ena sidan och statens inkomster å den andra. Men hos oss har detta samband en vida större omfattning. Hos oss är försvarsfrågan sammanhängande icke blott med kostnadsfrågan, utan äfven med en stor skatteregleringsfråga. Nu går sammankopplingen ytterligare, nu har den derjemte knutit till sig frågan om tullarne, om hela det indirekta skattesystemet, nu presenterar den sig sammanhängande med hela vår statshushållning, med hela vårt finansiella system. Den synpunkten tvingar sig på oss, äfven om vi söka utstänga den.

Ser jag emellertid först på kostnadsfrågan, träder redan emot mig såsom en varnande maning den omständigheten att finansministern, för att det första årets reglering skall gå i hop, fått taga i anspråk mycket betydliga statsöfverskott. Han har, och Riksdagen kommer att göra det efter honom, beräknat inkomsterna i den budget, som nu skall regleras, med ledning af de största inkomster statsverket någonsin haft och sålunda kunnat sätta dem mycket höga, och dock har han för att få debet och kredit att gå i hop måst taga icke blott statsöfverskottet från 1889, eller 5,472,000 kr., utan också taga en del af öfverskottet från 1890. Vi anlita således till hoga nära 8 $\frac{1}{4}$ millioner öfverskottsmedel endast för regleringens första år. Nästa år få vi räkna med en betydligt mindre statsinkomstsfiffra än förlidet år. Det se vi redan på årets inkomster för de gångna fyra månaderna. När 1892 års Riksdag skall göra upp sin budget, har den således mindre statsinkomster att beräkna, men icke mer än hälften af det statsöfverskott, som detta års Riksdag lägger beslag på; och hvad vi då derjemte hafva att möta är minst tre millioner ökade statsutgifter.

Förslagets direkta kostnader skall jag icke i detalj följa. Så vidt jag kan se, utgöra de 2,874,500 kr., hvartill komma minskade inkomster på grundskatterna med 921,000 kronor. Det är ingen obetydlig ökning i statsverkets börda — och detta redan första året.

Gå vi sedan att se till hvad, sedan förslaget hunnit genomföras, kostnaden i sin helhet utgör, hafva vi först afskrifningen af grundskatterna jemte liqviden för rustnings- och roteringsbesvären, inalles 6,700,000. Lägga vi dertill alla kostnader, som för försvarets förbättring äro till siffran utsatta i detta förslag, komma vi i hvarje fall till elfva millioner, och vi hafva dock icke räknat högt. Men elfva millioner ökad årsutgift det är aldeles detsamma, som om vi sade: med den föreslagna åtgärden lägga vi på statsverket bördor, som äro mycket, mycket större, än om vi beslöte fördubbla vår statsskuld. Efter den ränta, mot hvilken staten nu lånar, vore det nemligen mycket billigare, mycket mindre tyngande, om vi tvärt fördubblade statsskulden, och jag undrar dock, hvad kammaren skulle säga om ett sådant förslag. Jag nämner detta därför att man skall hafva klart för sig, att det verkliga är fråga om en mycket stor siffra, när man kommer fram

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnplikts-
lagen.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af väpnings-
lagen.
(Forts.)

med dessa afskrifningsförslag. Vore det emellertid slut med dessa elfva millioners nya statsutgifter, som vi hafva klart framlagda för oss, kunde vi lika väl afgöra frågan i dag som i morgon eller nästa år. Men jag ber få hänvisa till ett uttalande, som är gjordt i en reservation, ett uttalande som har förtjensten att vara öppet och ärligt och derjemte har den fördelen att icke vara endast en enskild persons förmenande, utan innehålla kraf, som ovilkorligen återstå att fylla och måste fyllas, och hvilkas fyllande måste af hvarje regering begäras, sedan vi antagit förslaget. Herr Casparsson uppställer dessa fordringar i sex punkter. Han vill, att vi genast skola skriva till regeringen och begära till nästa år förslag om: ökande af härens fasta befäl; utveckling af volontärintitutionen, så att ur densamma kan utbildas reservbefäl; förbättring och utvidgning af stammens rekryt-bildning, skolor och repetitionsöfningar; afkortning och begränsning af indelta soldatens tjenstetid samt pensionsrätt åt honom vid 50 års ålder; ökande af stamtruppens styrka genom af staten anskaffadt konstant aflönadt manskap; nödiga anslag för tillgodoseende af det fasta försvaret samt arméns och flottans materiel.

Detta skall komma till. Det är — som sagdt — icke herr Casparssons mening blott; det är hvarje militärs — och äfven icke-militärs — klara öfvertygelse att detta fordras såsom komplettering. Hvad kostar nu detta?

Ja, derom veta vi ännu ingenting, men alldeles klart är, att detta icke kan åstadkommas, utan att vi icke blott måste anlita alla nu befintliga skatter oförminskade, utan också anstränga oss för att uppfinna nya. Nästa Riksdags första uppgift blefve att skapa nya statsinkomster; och med den öppna ärlighet, jag håller herr finansministern räkning för, tillkännagifver han ock i sitt uttalande till statsrådsprotokollet, att "naturligtvis måste, för att ersätta grundskatterna, nya skattekällor uppsökas." Han gifver sjelf anvisning på sådana skatte-källor, och i mycket är jag med honom och finner hans anvisningar rigtiga. Han hänvisar oss till maltskatten: den är onekligen en helt europeisk skatteform; till stämpelskatten: de stora kulturstaterna pumpa starkt denna källa. Jag har icke mycket emot sådana skatter, om de användas som kompletterande ett skattesystem, der den fasta förmögenheten förut bär *sin* börda och der man sålunda med dem kan bereda jemvigtt mot andra skatter på andra håll. Men mot att nu använda dem i sammanhang med afskrifning af grundskatterna, i sammanhang med att afskrifva skatterna på fastigheten, på jorden och den fasta förmögenheten, alla direkta skatter, har jag den invändningen att göra, att maltskatten blir en ytterligare konsumtionsskatt, och att stämpelskatten hufvudsakligen träffar den rörliga förmögenheten, är en skatt på handeln, affärerna och näringarna. Båda äro dessutom skatter, som städerna få bära till allra största delen. Alltså: på samma gång bördorna dragas bort från ena hållet, flyttar man dem i ökadtt mått öfver på andra hållet.

Men det är icke blott skatter, icke blott pengar som vi — jag talar om städernas representanter — i och för detta förslag uppfordras att betala. Det är icke blott dessa skatter städernas represen-

tanter för sina kretsars räkning skola åtaga sig. Det gäller något ännu vida mera. Försvarets ökning skola vi denna gång betala med uppoffring af vår uppfattning om hvad som är politiskt klokt och rätt, med en del af vårt program. Det är väl få bland oss härvarande stadsrepresentanter, som icke fått och fattat såsom uppgift för sin verksamhet att i någon mån söka lindring i den, jag vågar påstå det, icke billiga, icke lämpliga, icke rättvisa beskattning, som pålades genom de stora tullarne 1888. Nåväl! det är, mine herrar, alldeles klart, att med antagandet af detta förslag, så här utan vidare, som nu skulle ske, hafva vi fullständigt afstått från möjligheten att i någon enda punkt få någon som helst eftergift i dessa bördor. Ja, ännu mera, vi skola dermed sjelfvilligt hafva förklaradt, att vi icke ens komma att ställa något yrkande i den vägen. Vi hafva med öppna ögon afstått från en hufvudsaklig och viktig punkt i vårt program. Vårt antagande af detta förslag skulle — jag säger det, och jag vet nog att just detta för många är förslaget behagligaste sida — skulle alldeles klart innebära vår medvetna abdikation i tullfrågan.

Och likväl! Gälde det endast dessa millioner, som skola betalas, ja, gälde det äfven att afstå från en del af hvad man ansett för en värdig uppgift att kämpa för — det skulle betalas både med millionerna och, så vidt min andel vidkommer, äfven med uppoffringar och jemkningar i åsigt, om hvad vi dermed skulle vinna vore någonting helt och godt, en fullständig, klar plan, som, så vidt människomägt kan åstadkomma och människoblick kan se, tryggade vårt lands ära och lif, vårt folks sjelfständiga fortvaro bland fria nationer. Jag sätter tullfrågan högt, men i bredd med försvarsfrågan låter jag henne vika tillbaka. Men — ger oss det föreliggande förslaget en sådan klar plan? Är det en sådan valuta man vill gifva oss, när man fordrar af oss ett så högt pris? Jag ber i det afseendet få hänvisa till krigsministerns eget uttalande. Gång på gång erinrar han om hvad ytterligare skall behövas. Det kan, säger han tydligt, icke vara och icke betraktas annat än som en öfvergång. I hvarje fall är det icke en organisation; det är icke en fullvuxen skapelse — långt, långt derifrån. Vi skola hafva skaffat material för en organisation, ett kolossalt material; men organiserat hafva vi icke.

Vore det emellertid säkert, att det här blefve ett öfvergångsförslag, att man ifrån detsamma komme öfver till en verklig organisation, så skulle jag dock hysa någon förhoppning om det, någon tilltro till det. Jag hade därför en icke obetydlig benägenhet att taga det för hvad det kostar, tills jag såg den form, i hvilken det kom från statsutskottet. Utlåtandet var nu förenadt med tvenne tillägg, och jag vill villigt medgifva, att de ur viss synpunkt kunna kallas förbättringar — men icke ur försvarsorganisationens synpunkt; icke underlätta de att detta förslag blir en öfvergångsform, och att man derifrån kommer vidare.

Den första förbättringen var ett förslag om ökad aflöning. — Jag är den förste att erkänna billigheten af att man i det afseendet gör hvad som kan göras. En stor del af de värnpliktige skulle göra uppoffringar utan att hafva råd att göra uppoffringar, enär "tid är

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpliktis-
lagen.
(Forts.)*

*Ang. ändring
ö vissa delar
af värnpligt-
lagen.
(Forts.)*

pengar“, och för dem tiden är det enda slags pengar de ega. Men jag är icke blind för, att i samma ögonblick aflöningen ställes så högt, hvarje månad skall medföra en så fruktansvärd kostnadsökning, att vi få mycket svårt att ge dessa öfningar nödig utsträckning. Vi hafva icke slagit in på värnpligtssystemet i den mening och betydelse det ordet eger i andra länder; detta går i sin fortsättning ut på att ställa hela vår ungdom under vissa år in uti en betald, en värfvad armé. I vår nuvarande värfvade armé är icke kostnaden för karlen så stor, som hvad den svenske värnpligtige skulle komma att kosta. Drömmer man om möjligheten att på den vägen skaffa oss ett tillräckligt försvar?

Den andra förändringen, som blifvit af statsutskottet vidtagen, kan äfvenledes i viss mån för sig åberopa rättvisa och billighet. Grundröntans efterskänkande och utqvittning blir enligt det kongl. förslaget fullständig. Men det finnes en andra, en konverterad form af grundröntan, nemligen indelningsverket (ty rustning och rotering är endast konverterad grundrönta), och den blir icke qvittad. Redan nu hafva klagomål om rustnings- och roteringsbesvärens för låga uppskattning, mot hvad verkliga kostnaden är, kommit fram; och för hvarje år blifva dessa kostnader allt större, och skillnaden mellan deras effektiva belopp och deras ersättning skulle således bli allt mer tryckande, likasom och utsigterna att blifva dessa qvitt skulle blifva mindre och mindre. De direkta personliga olägenheter och obehag, som för rust- och rotehållarne äro förknippade med att på sådant sätt vara statens “försvarsleverantörer“, skulle de också fortfarande få dragas med. Då vi nu väl veta, att de befolkningsskylor, ur hvilka rust- och rotehållarne hafva att anskaffa soldater, blifva för hvarje år allt kinkigare att vara i beröring med, och de personliga olägenheterna således större, kan man finna det fullkomligt både rimligt och klart att, om de nu skola hafva qvar besväret, de åtminstone vilja hafva full ersättning för kostnaderna och ej hafva dem en gång för alla fixerade i ett ständigt sjunkande penningpris. Derför vilja de hafva en omtaxering hvart tionde år. Godt och väl! Men dermed ha vi i stället fått något annat fixeradt, nemligen indelningsverket sjelf i detta upplösta skick. Till en verklig värnpligtsarmé har nu all utsigt försvunnit, och hvad som skulle vara en öfvergångsform för någon kort tid blir en halfgånghetsform för alltid.

Jag skulle haft någon tvekan att uttala den åsigten, om jag icke funnit stöd af en framstående militär auktoritet, som i utskottet haft med denna fråga att göra, nemligen friherre Leijonhufvud. I början af sin reservation säger sig friherre Leijonhufvud hysa stora betänkligheter mot förslaget. Men han tillägger att han ändå skall taga det, därför att han förmodar att krigsstyrelsen får bringa reda i de nya organisationerna. Men, säger han, det andra kan jag icke vara med om, “hvarken angående dagaflöningens för beväringen ökande till 50 öre, hvarigenom flera hundratusen kronor utan gagn skulle bortkastas, eller angående omvärdering af rust- och rotehållens besvär hvart tionde år, emedan jag ej vill gifva på hand, att det nu ifrågasatta

provisoriska tillståndet skall blifva förändradt till permanent, till ohjelpelig olycka för vårt lands försvar.“

Så ser det ut med den valuta, som skulle köpas så dyrt. Liksom vi icke hafva fått någon klar finansplan framlagd, som säger huru nödigå medel skola anskaffas, hafva vi icke heller någon försvarsplan, som säger hvart man syftar, hvartill det lefvande materialet skall danas, och huru det skall formas, för att komma dit man syftar. På båda områdena störta vi oss ut blindt i det obekanta.

Mine herrar! Jag har ansett mig pligtig att något utförligare framlägga de skäl, hvarpå äfven en man, som varmt intresserar sig för sitt lands försvar och sätter försvarspligten bland medborgarens högsta pligter — dock nödgas grunda ett yrkande, som icke blir för bifall till Kongl. Maj:ts och ändå mindre för bifall till utskottets förslag. Jag klandrar likväl ingalunda regeringen för att den framlagt detta förslag. Jag kan så väl fatta, att i ett ögonblicks ingifvelse den tanken plötsligt fallit regeringen in: nu, just nu kan möjligen en vinst göras för försvarsverket; och jag begriper så väl, att en regering som haft en sådan förmimelse och känsla kunnat låta rycka sig med af ögonblicket, längre och fortare, än den vid lugn besinning skulle gjort. Jag ber likaledes få förklara, att jag ingalunda misstänker regeringen att i denna fråga se någonting annat, än hvad den gifver sig ut för att vara, nemligen en försvarsfråga. Och jag säger därför ock, att i vårt afslag icke ligger något afslag på de grundtankar, som regeringen här ställt fram. Det är icke ens en vägran att betala det höga pris, för hvilket det skulle köpas. Hvad vi säga är blott: här begäres att vi skola gifva efter allt hvad vi ha att eftergifva, att vi i betalning skola utgifva det hela. Nå väl! Låt oss då också få köpa det hela. Det är det hela vi vilja hafva, och det är det hela, som vi anhålla att få från regeringen framlagdt.

Hos regeringen ligger redan ett sådant förslag, af duglige och sakkunnige män utarbetadt och, så vidt jag kan bedöma, i hög grad beaktansvärdt. Jag har tänkt mig att utaf detta förslag och de tankar, som innehållas i den nu så plötsligt framlagda eller framkastade kongl. propositionen, skulle kunna åstadkommas något helt, som visar oss hvart vi skola gå och huru vi skola komma fram, och som på samma gång, i sina finansiella förslag till medels anskaffande, lemnar oss garanti, för att hvad man åsyftar är ett försvar för landet, icke ett försvar för systemet. Jag kan lofva från oss alla, som älska att sträfva och försöka verka för denna fråga, att *det* förslaget skall finna en allvarlig och välvillig pröfning. Må det framläggas i god tid, vid riksdagens början, på det att både den kongl. propositionen och Riksdagens beslut må erhålla karakteren af större mogenhet, än ett antagande af detta förslag skulle fått. Under afvaktan härpå, kan jag icke, vågar jag icke nu göra ett yrkande, som går ut på annat än afslag.

Med herr Herslow instämde herrar *Wester, Zotterman, Swanberg, Winkrans, Melin, Bratt, André, Liljeholm, Lilljeqvist*, grefve *Hamilton*, friherre *Fock, Walldén, Gust. Ericsson* från Stockholm, *Lovén*,

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Ang. ändring i vissa delar af värnpliktslagen. *Edelstam, Aulin, Gethe, Bokström, Romberg, Sjöholm, Forsell, Broström, Skytte, Olsson från Stockholm, Collander, Persson från Arboga, Schöning, Jacobsen, Dahlberg, Arhusiander, Kardell och Åström.*

(Forts.)

Herr Ollas A. Ericsson yttrade: Då jag kommer att rösta för afslag å det föreliggande förslaget, skall jag, utan att ingå i någon granskning af frågans detaljer, endast anföra ett par hufvudskäl för denna min ståndpunkt.

Det första af dessa ligger då i *sättet* för frågans lösning. Jag kan nemligen icke annat än ogilla den föreslagna sammankopplingen af två så viktiga och i och för sig så vidt skilda frågor, som grundskatte- och värnpliktsfrågorna, och jag beklagar på det högsta, att lagutskottet i sitt föreliggande betänkande förordar en dylik åtgärd. Mig synes, som det missnöje och den demoraliserande verkan, ett dylikt köpsläende har med sig, skulle ligga i öppen dag för hvem som helst, allra helst som en orepresenterad klass, hvilken har de svagaste skuldrorna för den ifrågasatta bördan, icke erhåller något som helst vederlag. Icke kan ett dylikt tillvägagående verka lugnande på de redan nu nedtryckta och till en del oroliga massorna i landet. Eller hvad tro de herrar, som önska bifall till utskottets förslag? Tro herrarne, att man kan bära sig åt huru som helst med de mindre lottade? Det ser nästan så ut, ty förut har man genomfört en beskattningsåtgärd, som tyngst drabbar detta samhällslager, och nu fordrar man af dem en mer än fördubblad uppoffring till stärkande af vårt försvar, och detta allt utan att i ringaste mån gå deras önskingar till mötes, ändock man erbjuder en annan samhällsklass vederlag. Icke kan detta vara egnadt att stärka en fosterlandskärlek, som i främsta rummet bör utgöra grundvalen till vårt försvar, och därför vill jag för min del och i hvad på mig ankommer varna för att fortgå på det sättet, emedan följderna kunna blifva farligare, än vi ana.

Jag skulle icke ansett sammankopplingen af ifrågavarande frågor så obillig, om dervid fogats någon tredje af den beskaffenhet, som t. ex. en utsträckning af den politiska rösträtten, så att äfven de orepresenterade erhållit något vederlag för värnpliktens utsträckning. Naturligtvis skulle jag då lika litet som nu kunnat godkänna sättet för en sådan lösning af så viktiga frågor; men jag skulle icke kunnat undgå att erkänna, att det legat mera billighet och rättvisa i ett dylikt förslag, och att ett sådant följaktligen varit mindre farligt att antaga. Nu deremot anser jag det föreliggande förslaget omöjligt och kan ej finna mig ega moralisk rätt att, på sätt förslaget innehåller, sälja en dyrbar tid för landets ynglingar för några procents afskrifning af grundskatterna. Andra bevekelsegrunder måste föreligga, innan jag anser mig ega denna rätt.

Det andra hufvudskälet för mitt afslagsyrkande är, att jag anser förslagets realiserande komma att kräva allt för stora kostnader och följaktligen blifva allt för betungande för vårt fattiga land. Jag anser, att vi redan nu årligen offra så stora summor till vårt försvar, att det äfven vid en tidsenligare omorganisation bör stanna inom ramen af dessa kostnader. Dessutom skulle den ifrågasatta bördan komma

att trycka allt för ojemnt i förhållande till förmågan att bära densamma. Denna omständighet jemte det misstroende, som allmänheten hyser till dessa beväringsofningar, ett misstroende, som har sin grund i den hos oss i främsta rummet satta paradexercisen, gör, att redan nu värnpligtige emigrera i massor, och huru tro herrarne att det skulle komma att gestalta sig i detta hänseende, i fall det föreliggande förslaget skulle antagas? Jag tror, att den frågan är värd att tänka på, och att svaret icke kommer att utfalla till minsta förmån för förslagets antagande.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.
(Forts.)*

Dessa i korthet angifna hufvudskäl hafva för mig varit bestämmande i denna fråga, och jag vill uttala såsom min öfvertygelse, att det vore en olycka för vårt land, om denna fråga löstes på det sätt den nu föreligger, emedan ingen annan än klasshatet skulle vinna derpå.

Min önskan är därför, att de svenska statsmagtarna måtte med allvar söka att genomföra ett rättvist och tidsenligt skattesystem, fristående och utan inblandning af andra frågor, äfvensom visa tillmötesgående på de andra tidsenliga reformernas område samt vidtaga sådana åtgärder, som för vissa landets invånare, att det är för att försvara en af grannstaterna garanterad neutralitet som man fordrar af deras söner en *praktisk* öfning i vapens bruk, och jag är förvissad om, att vi alla skola vinna derpå — försvaret icke minst. Jag hyser därför den förhoppning, att landtmännen i denna kammare skola visa sig högsinta nog att i dag afvisa ett förslag, hvars genomförande visserligen tillmäter dem en del rättvisa, men som i form framstår såsom ett mot alla rättsprinciper stridande köp. Herr talman! Jag yrkar afslag å det föreliggande betänkandet.

Herr Mankell: Min ståndpunkt i afseende på de föreliggande frågorna är i hufvudsak angifven genom den reservation, jag bifogat lagutskottets tillstyrkande betänkande och uti hvilken jag afstyrker de kongl. förslagen. Mot dessa vore må hända mindre att invända, och ett bifall till dem kunde möjligen förtjena att tagas i öfvervägande, i fall här allenast vore fråga om en kompromiss eller öfverenskomelse mellan *två* parter, mellan regeringen å ena sidan och Riksdagen å den andra, eller, kan hända rättare sagdt, mellan det rådande partiet i Första Kammaren och det rådande partiet i den Andra, om ett ömsesidigt utbyte af fördelar och eftergifter, afseende å ena sidan en afskrifning af grundskatterna och å den andra en utsträckning af värnpligten med allt hvad dertill hörer — om å ena sidan stode en önskvärd skattereform och å den andra en lika önskvärd förstärkning af försvaret.

För min del har jag i yngre dagar mycket nitälskat för båda dessa reformer. Jag har verksamt arbetat för en afskrifning af grundskatterna och äfvenledes för beväringsofningarnas utsträckning till 90 dagar. När jag det gjorde, var det likväl under helt andra förhållanden än nu. Då funnos inga lifsmedelstullar, och afskrifningen skulle då skett under en tid af 33 år, hvilket väsentligen förändrade frågans finansiella natur. Då var äfven blott fråga om en tillökning af beväringsof-

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)

öfningarna till 90 dagar, såsom slutpunkt för värnpligtens utvidgande, och i sammanhang dermed om ett stamsystem. Nu deremot är det fråga om allt detta, blott såsom *ett öfvergångsstadium* till en ren värnpligtsorganisation, hvilken hägrar i bakgrunden.

Men oaktadt frågan på senare tiden sålunda fått en väsentligt förändrad gestalt, skulle man dock kunna ifrågasätta bifall eller framgång åt densamma, om här icke äfven finnes en *tredje* part, hvilken icke blifvit tillfrågad, och hvars intressen icke blifvit tillgodosedda vid kompromissen — jag menar de obemedlade och från representationen utestängda klasserna. Det synes alldeles påtagligt, att kostnaden för kompromissen och öfverenskommelsen samt bördan af densamma måste komma att nästan uteslutande falla på dessa klasser. För *dem* blir värnpligten sannerligen mycket tyngre än för de bemedlade. Men i synnerhet kommer på dem hela tungan af de ökade utgifterna att falla, emedan man icke kan bestrida dessa utgifter utan genom väsentligen ökade förbrukningsskatter, hvilka således tillkomma utöfver de redan pålagda lifsmedelstullarne. Sådant måste med skäl betraktas såsom ett *upprörande våld*, och ett våld, som sannerligen icke skall blifva ohämnadt, om det begås. Såsom med den enklaste rättvisa och billighet öfverensstämmande, anser jag därför den fordran vara, hvilken jag uppställt såsom de obemedlade klassernas andel i kompromissen, nemligen en *allmän rösträtt* såsom vederlag för värnpligten och *progressiv tilläggsbevillning* för bestridande af de väsentligen ökade utgifterna. Skulle det oaktadt de kongl. förslagen godkännas, ber jag att redan nu på förhand häremot få inlägga en kraftig protest och en varning för följderna deraf.

Det tyckes egentligen blott hafva varit på sista dagarne, man fått ögonen öppna för de finansiella och ekonomiska äfventyr, som skulle blifva en följd af ett bifall till de kongl. propositionerna. En föregående talare har teuligen vidlyftigt berört detta ämne, men jag skall det oaktadt äfven be att i afseende derå få framlägga en kort uträkning, då den kan tjena till frågans ytterligare belysande. Jag har kommit till ungefär samma resultat som han, fastän på andra vägar. Redan nästkommande år få vi en räkning på 3,832,000 kronor, till hvilket belopp statsutskottet lagt ytterligare 302,000 kronor för den ökade bevaringsaflöningen, hvilken dock blott blifvit höjd med 34 öre per dag för hvarje person, då den enligt alla motionärers fordran borde ökas till 50 öre eller 1 krona per dag. För det första året tyckas likväl inkomster kunna anskaffas på sätt, herr statsrådet och chefen för finansdepartementet antydt, nemligen genom en del af öferskottet från 1890 års statsreglering, utgörande 2,652,000 kronor, samt genom den förhöjda jordbruksbevillningen och hvitbetssocker-tillverkningsafgiften. Men redan året derpå, 1893, gestalta sig förhållandena helt annorlunda; ty då tillkommer en ökning af icke mindre än nära 2,500,000 kronor, dels på grund af militära utgifter, uppgående till 1,473,000 kronor, och dels till följd af afskrifningens andra del, belöpande sig till omkring 1,000,000 kronor. Således inträffar redan det andra året en förhöjning i budgeten, uppgående till 6,600,000 kronor. Huru skola dessa utgifter fyllas? Vi veta alla, att redan nu

hafva statsinkomsterna för innevarande års fyra första månader minskats med 2,200,000 kronor. Således kommer under andra året större delen af det öfverskott, som fans från det nästföregående året, att saknas. Efter nämnda års slut måste följaktligen en betydlig brist uppstå, kanhända uppgående till 4 à 5,000,000 kronor, och till dess bestridande de nya föreslagna skatterna anlitas.

Men man får icke allenast se frågan i afseende på förhållandet under de närmaste två åren, utan man måste äfven taga i betraktande de utgifter, som temligen säkert förestå under den öfvergångstid af 10 år, som här är ifrågasatt. Och då ökas summorna på ett häpnadsväckande sätt, ty blott för afskrifningen erfordras ett belopp af nära 7,000,000 kronor. Sedermera tillkomma ökade militära utgifter för de första åren, med nyssnämnda 3,220,000 kronor. Der hafva vi redan öfver 10,000,000 kronor. Enligt vanliga förhållanden bör man kunna antaga, att öfriga militära utgifter under tio års tid ökas med åtminstone 1,000,000 kronor, och denna höjning tror jag, att man äfven redan nu kan se skymta fram i det framlagda kongl. förslaget. Sedan kommer den särskilda ersättningen för indelningsverkets effektiva underhåll, som troligen under dessa tio år uppgår till 1,000,000 kronor. Enligt all sannolikhet kommer frågan om beväringssafflöningens höjande under den tiden att lösas sålunda, att beväringen får en dagafflöning af 1 krona i stället för den nuvarande å 20 öre eller den ifrågasatta på 50 öre. Härigenom komma utgifterna att ökas med ytterligare 1,800,000 kronor, ty det förhåller sig med beväringssafflöningens höjande, som med folkskollärarelönernas ökning, att vid det allra minsta steg, som tages i den riktningen, går kostnaden lös på millioner. Vi äro nu redan uppe i beräkningarna på utgifter uppgående till 13,000,000 à 14,000,000 kronor. Eget nog öfverensstänna dessa summor med de beräkningar, som i afseende på samma sak blifvit gjorda af en ledamot inom Första Kammaren, fastän de skett på ett annat sätt.

Nu frågar jag: hvar finnas inkomsterna till bestridande af dessa utgifter? Först pekar man då på den nya maltskatten, således en förbrukningsskatt af den för den obemedlade mest kånbara art; vidare på en förhöjning af stämpelskatten, som möjligen kan drabba någon jemnare, men i alla fall är en förbrukningsskatt — tillsammans blott 4,500,000 kronor. Man måste sedermera taga i anspråk de ökade tullinkomster, som erhållas genom handelstraktaternas uppsägande och de nya tullar, som derefter möjligen kunna påläggas och hvilka af tullkomitén beräknats till 5,600,000 kronor. Men äfven om man får alla dessa tillgångar, återstår dock en brist på 4 millioner kronor. Huru skall den fyllas? Jag vet sannerligen icke någon annan utväg, än att tillgripa en ganska dryg tilläggsbevillning eller något dylikt. Emellertid qvarstår resultatet; först och främst binder man de nuvarande lifsmedelstullarne, som äro fastslagna genom de senaste statsregleringarne, och hvilka icke lära kunna rubbas utan statsutgifternas sänkande. Derutöfver komma ytterligare 13 à 14 millioner.

Hvad skulle vi nu med allt detta hafva vunnit? Ett slags öfver-

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.
(Forts.)*

gång till det rena värnpligtsförslaget, hvars särskilda och dryga kostnader slutligen ytterligare komma till allt detta, som jag tagit mig friheten att uppräknä. Det torde således icke vara för mycket, om jag påstår, att vi skulle dermed gifva oss in i finansiella äfventyr, hvilkas utgång och påföljd vi svårligen kunna förutse. På grund häraf hemställer jag till den ärade kammaren, om sådant kan vara med vanlig klokhet och försigtighet öfverensstämmande.

Vidare ber jag att i korthet få yttra mig om några militära detaljer. Man skulle möjligen på de af mig antydda vilkor kunna gå in på värnpligtens utsträckning till 90 dagar. Men deraf följer ingalunda nödvändigheten att öka åldersklassernas antal till åtta och dertill lägga ett andra beväringssuppbåd af 4 klasser. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har visserligen nyss försökt att framlägga skälen för denna af honom föreslagna förändring. Om jag icke hörde orätt, öfverensstämdessa dessa skäl nära med en promemoria, som upplästes i lagutskottet, och hvarigenom saken motiverades. Men redan der tog jag mig friheten påvisa, att denna promemoria innehöll en mängd förutsättningar, som, enligt min åsigt, voro origtiga. Att i detalj söka vederlägga densamma, liksom herr statsrådets anförande, är svårt, emedan promemorian innehöll åtskilliga siffror och detaljuppgifter, som jag nu icke kan komma i häg. Men så mycket kan jag bestämdt säga, att beväringssklassernas styrka var för lågt tilltagen till följd af en mängd — jag måste så säga — statistiska konstgrepp, hvarigenom man sökte reducera deras styrka till den minsta möjliga, för att motivera flera klassers antagande. Enligt min åsigt böra de vid 1855 års riksdag beslutade sex beväringssklasserna vara fullt tillräckliga, icke blott för arméns mobilisering, utan äfven för ersättning af lidna förluster under ett krig med vanlig förlustprocent och vanlig längd. Ty ett längre krig lära vi i alla händelser icke kunna uthärda. Först hafva vi stammen, utgörande 38,000 man. Hvarje beväringssklass bör säkerligen kunna i medeltal beräknas till 25,000 man — således tillsammans 150,000 man. I stammen kan vid första mobiliseringen icke införlifvas mer än två klasser beväring. Sedan kan man möjligen efter någon tid insätta en tredje. Men för någon mera finnes hvarken utrustning eller befäl. Dermed har man dock en armé på öfver 100,000 man eller mer än två procent af befolkningen. Och mera lär icke ett land med Sveriges ringa folkmängd och svaga ekonomiska tillgångar i första hand kunna uppställa och underhålla. Detta oaktadt återstå trenne klasser eller 75,000 man till ersättning för lidna förluster. Mycket riktigt har herr krigsministern framhållit, att man icke kan i krigets början införlifva de två yngsta åldersklasserna. Men i det hänseendet föreligger ju intet nödtväng. Först kunna de äldsta klasserna upptagas, och sedan, i mån af behof, efter lidna förluster de yngre.

Sålunda böra dessa sex klasser under vanlig förhållanden vara tillräckliga att sätta hären på krigsfot och ersätta lidna förluster. Emellertid vill jag gerna nu göra samma medgifvande, som i lagutskottet: Vill man göra sig riktigt säker, att folk icke någonsin skall tryta, kan man medgifva Kongl. Maj:ts rättighet att, efter Riks-

dagens hörande, upptaga nya klasser af landstormen, de yngre först, de äldre sist, så långt behöfvat sträcker sig. Det kan ju inträffa en oförmodad olycka i krigets början, liksom år 1870 i Frankrike, så att större delen af den vanliga armén förstöres; då kan det vara väl att hafva tillgång till nytt folk och öfvadt folk — åtminstone så mycket, som med 90 dagars öfning kan åstadkommas.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Förts.)*

Man säger: "Det är likgiltigt, om man i bevärningen intager 6 eller 8 åldersklasser, då derigenom i alla fall under fred ingen ökad tunga pålägges de värnpligtige. Sadant är väl möjligt. Men i sjunde och åttonde åldersklasserna hafva de fleste värnpligtige dock redan satt bo och skaffat sig familj. Och för dessa kan det vara af vigt att icke vid krigets början blifva uppbådade, hvilket kan inträffa så länge regeringen och krigsstyrelsen vidblifva sin, enligt min åsigt, militäriskt oberättigade, fordran att vid mobiliseringen upptaga hvilken som helst af de 8 klasserna, och dessa icke, enligt god militärisk organisation, skola utgå i viss ordning. För de äldre kan då vara betryggande att icke behöfva utgå genast vid krigets början.

Hvad beträffar beväringens andra uppbåd, har jag för mig aldrig fått klart dess militära nytta eller strategiska syftemål. Det är en gammal kvarleva, som följt med sedan 1875 års förslag och som möjligtvis kunde hafva sitt berättigande då, när det var fråga om en armé utan stam, men som, enligt min åsigt, nu är föga behöflig. I alla händelser, äfven om man besluter dessa fyra klassers tillsättande, så vet jag icke, hvarifrån man skall taga befäl och utrustning vid deras mobilisering. Ty det är fullkomligt säkert, att om vi skaffat oss befäl och utrustning för de yngsta sex klasserna, så återstår ingenting för de öfriga.

En af de väsentligaste anledningarna till de ökade utgifter, som medfölja de föreliggande förslagen och hvilka skola göra sig gällande redan de båda första åren, är den tanken, att i Norrland skulle erfordras ett särskildt större antal trupper, relativt till befolkningsnumerären, än i öfriga delar af riket, samt i allmänhet att Norrland skulle behöfva sitt särskilda försvar, sin särskilda fästning o. s. v. Denna tanke var, jag erkänner det, icke oberättigad för 30 à 40 år sedan. Jag delade densamma vid den tiden delvis sjelf. Men detta härledde derifrån, att förbindelserna med Norrland då voro så otillräckliga, att denna landsdels försvar, symmerligast emot Ryssland, då var många svårigheter underkastadt. Det var då under sommaren möjligt för Ryssland att, med dess öfverlägsenhet till sjös, landsätta en här i södra delen af Norrland och derigenom afskära vår dervarande försvarsstyrka från förbindelsen med det öfriga landet. Det var då under vintern möjligt att hastigt inrycka i Vesterbotten och besätta större delen af denna provins, innan trupper från andra delar af riket kunde skynda till bistånd. Detta så mycket mer, som man den tiden eusidigt blott tänkte på Sveriges försvar, utan sammanhang med hela den skandinaviska halföns försvar i sin helhet och den hjälp, som från Norge kunde erhållas.

Men alla dessa förhållanden hafva sedermera blifvit väsentligt

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.
(Forts.)

förändrade. Nu hafva vi, eller få åtminstone ej långt härefter, icke mindre än 3 jernvägsförbindelser med Norrland. Först har man den stora norrländska stambanan, som välbetänkt är dragen några mil från kusten, så att en landstigning icke i första hand kan afskära densamma. Men äfven om så skulle ske, hafva vi den stora norska centralbanan öfver Trondhjem till Östersund, hvarigenom vi istånd-sättas att från både Sverige och Norge föra förstärkningar till mel-lersta delen af Norrland. Snart blir äfven, hoppas jag, banan mellan Luleå och Ofoten färdig. Derigenom uppkommer en möjlighet, som förut icke funnits, att försvara norra delen af Norrland. Ty till Ofoten kunna, längs Norges vestra kust, utmed hvilken hafvet sällan tillfryser, både vinter och sommar förstärkningar föras. Dessutom är ännu en förbindelselinie under arbete, nemligen den landsväg, som drages fram genom de inre delarne af Lappland.

Då vid sådant förhållande förstärkningar städse kunna föras till Norrland, finnes icke mera något skäl att derstädes upprätta större antal trupper i förhållande till befolkningen, än i öfriga delar af riket, hvarför ej heller de därför ifrågasatta ökade kostnader, som äskas i den kongl. propositionen, äro behöfliga. Det har derfor förefallit mig, som om det särskilda norrländska försvaret egentligen blott utgjorde en *förevändning* för ökning af stammens styrka. Men att öka stam-mens styrka, då man samtidigt ifrågasätter dess fullständiga afskaf-fande genom antagande af det rena värnpligtssystemet, måste synas temligen besynnerligt. Ej kan man just påstå, att deri ligger någon högre grad af konsekvens och logik.

Innan jag slutar, ber jag till sist att få uttala min förvåning öfver att ingenstädes uti statsrådsprotokollet hafva funnit skälen an-gifna, hvarför man tyckes helt och hållet vilja afstå från stammens utbildning enligt 1885 års grunder. Alla organisationsåtgärder, som i de kongl. förslagen äro föreslagna, utgå från den förutsättningen, att indelningsverket skall qvarstå orubbadt såsom militärbörda. Der-igenom synes antydt, att man öfvergifvit tanken på stammens om-bildning enligt 1885 års system. Man har dock tagit ut åtskilliga steg i den rigtningen. En stor del af den garnisonerade truppens 11,000 man, således närmare en tredjedel af stammen, är dock redan organiserad efter det systemet. Likaså hela båtsmanshålet. År 1889 framlades äfven af chefen för kongl. landförsvarsdepartementet ett förslag till indelta kavalleriets ombildning efter samma system, som visserligen då afslogs. Men med den ihärdighet, regeringen vanligtvis ådagalägger i afseende å militära fordringar, hade jag väntat, att detta förslag skulle hafva framkommit i förbättrad skick, så att det kunnat antagas. Men sådant har icke skett. Jag ber dock få framhålla, att om stammen ombildades efter 1885 års grunder, skulle man kunna få en stam, som vore icke endast mycket bättre öfvad än den närvarande, utan äfven 50 à 75 procent starkare. Och finge man en sådan stam, behöfde man icke ställa så stora fordringar på de värnpligtiges öfningar. Frågan har följaktligen en ganska stor aktualitet. Och eftersom vi hafva den förnömen att se herr krigsministern närvarande, ber jag till honom få framställa det spörsmålet: har man för afsigt att öfver-

gifva 1885 års grunder till stammens oundbildning och, om så är fallet, af hvad skäl?

Jag har icke något annat att tillägga, än att omförmäla, att många bland de talrika adresser, som kommit mig till handa med anledning af min motion i rösträttsfrågan, äfven innehållit uppmaningar att motverka de kongl. förslagen och i afseende på dem ådagalagt en bestämd fiendtlighet.

Herr talman! Af hvad jag nu haft äran yttra, äfvensom af hvad jag anförde i min reservation, torde framgå, att jag för närvarande yrkar afslag å såväl den nu föredragna punkten i lagutskottets betänkande som å hela värnpligtsförslaget och Kongl. Maj:ts öfriga i ämnet framlagda propositioner.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Under nu snart ett fjerdedels sekel hafva försök till lösning af dessa stora frågor förekommit inom svenska Riksdagen. Om man tänker sig tillbaka till den första tiden, då dessa frågor förevo, och söker göra sig reda för hvad som då utgjorde de väsentligaste hindren för deras lösning, så var det tvifvelsutan att man icke kunde enas om ett kombinerande af försvars- och grundskattefrågorna. Under flera år streds härom, och Första Kammaren ville icke underkasta sig denna kombination, som blifvit uppgjord vid Riksdagen genom 1873 års skrifvelse till Kongl. Maj:t. Nästan vid hvarje förslag, som sedan framkommit, har detta varit det mest afgörande hindret för dess antagande. Så småningom hafva emellertid tankarne enats, och nu möta icke några sådana hinder för antagande af ett dylikt sätt för lösning af dessa stora frågor. Men andra hinder hafva på senare tider uppstått. Riksdagen har nemligen delats i två partier, indelningsvänner och värnpligtsvänner, och dessutom har tillkommit ett tredje parti, de så kallade försvarsnihilisterna, — det må vara ett hårdt och kanske icke fullt rättvist ord, men emellertid tillåter jag mig säga så —, d. v. s. sådana, som anse, att vi icke hafva råd att göra så stora uppoffringar för försvaret, och som tro, att vi icke skola indragas i något krig, om vi icke hafva en alltför stor armé. Naturligtvis har, så snart något förslag framkommit, som gått i någon annan rigtning än någon af dessa båda förstnämnda grupper önskat, denna grupp för-enat sig med det tredje partiet, försvarsnihilisterna. Jag vill med detta uttryck icke sära någon, men jag använder ordet för att beteckna det tredje partiet.

Det var därför med största bekymmer för framtiden, som jag nyss hörde ett uttalande från malmöbänken, åtföljdt af talrika instämmanden. Jag finner deraf, huru svårt det är för framtiden att lösa dessa frågor. Ehuru man hörde så välsinnade uttalanden, som gjordes af honom, så, hellre än att bifalla ett medlingsförslag, håller man på sin mening, och den *skall* fram; men det går icke. Just ett sådant förslag är nu framställt af regeringen, som både värnpligtsvänner och indelningsverkets vänner skulle kunna enas om, isynnerhet som det är ett öfvergångsförslag, som lemna lika godt tillfälle för båda partierna att deri sedermera vidtaga förändringar, som kunna vare sig

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)

leda till en allmän värnpligt eller till att indelningsverkets vänner få sina åsikter fram.

Jag skall nu icke ingå på de skäl, som föranleda mig att antaga, att en dylik valfrihet ej förhindras genom bifall till ett sådant öfvergångsförslag, som innehålles i den kongl. propositionen. Jag skall icke uppehålla tiden med denna del af frågan. Den berör närmast min kamrat till venster.

Men det är icke nog med dessa omständigheter, att hvarje man håller på sin mening rörande förslaget förmenta militära brister och därför säger absolut nej, — det svider i deras hjertan, men de måste dock säga nej —; till dessa skäl komma nu nya yrkanden — om förändring af rösträtten, om förändring af tullsystem och förändring af skatteväsendet samt en massa andra yrkanden, som ovilkorligen skola fram, innan vi kunna lösa denna fråga. Huru skola vi någonsin komma till reda eller kunna enas, då gång på gång tillkomma nya och åter nya fordringar, innan vi kunna nå det målet, som hvarje fosterlandsvän måste inse vara af den utomordentliga vigt, att det icke kan längre undanskjutas till en oviss framtid? Har icke Riksdagen i sin hand att själf framdeles afgöra frågan om finanssystemet och att bestämma öfver kostnaderna och huru de brister skola fyllas, som följa af ett sådant förslag? Jag har beflitat mig om att i den kongl. propositionen så litet som möjligt beröra, huru medlen framdeles skola anskaffas, för att undvika, att en strid om tullar eller direkta och indirekta skatter skulle uppkomma, som skulle ytterligare hindra framgången af denna fråga. Men jag tillåter mig nämna, att det icke varit utan all tanke på framtiden, som jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att för Riksdagen framlägga förslag till så dryga utgifter, som här äro i fråga. Hvem kan här sitta och reglera skatter, som ännu icke kunna bestämmas? Nu är det en knapp majoritet för det nuvarande tullsystemet. En annan Riksdag blir det måhända en motsatt majoritet. Hvem vet hvad som då kan göras? Vore det en klok finansminister, som nu föreskrefve lagar för kommande riksdagar? Jag vill fråga det.

Dessutom vill jag nämna att jag, med afseende på tillgångarne, för min del icke på något sätt haft för afsigt att med detta förslag fastläsa några lifsmedelstullar. Det står i Riksdagens skön att afgöra den saken. Jag anser icke, att de utgifter, som förslaget betingar, äro beroende af lifsmedelstullarne. År 1889 uppgick tullen för malen och omaleu spannmål till 6,659,000 kronor. Skulle Riksdagen hellre vilja taga andra tullar, t. ex. sådana, som äro ämnade att fylla en lucka i tullsystemet, eller lyxtullarne, så har tullkomitén beräknat, att tull å lyxartiklar kan medföra en mycket afsevärd statsinkomst. Jag kallar dem lyxtullar och icke konsumtionsskatter. Dessa tullar på vin, siden, plymer, hattar o. s. v. uppgå enligt tullkomiténs beräkning och att döma af den import, som under de senaste åren egt rum, till minst 5,643,000 kronor. Visserligen är detta 1,000,000 kronor mindre än spannmålstullarne inbringa. Men en ersättning kunde ju vinnas i kaffetullen. Den nedsattes förra riksdagen. Den kunde ju å nyo förhöjas. Der finge man då 1,200,000 kronor årligen. Så

hafva vi stämpelskatten. Den utgör i de flesta länder en högst betydlig del af statens inkomster. Så t. ex. uppgår den i Frankrike till närmare 677,000,000 francs och utgör 22 procent af statens hela inkomst, i Nederländerna uppgår den till 23,000,000 floriner eller 19½ procent, i England 15,000,000 pund eller 16.3 procent, i Belgien 51,000,000 francs eller 15.5 procent, i Italien 195,000,000 lire eller 10,5 procent, i Österrike-Ungern 80,000,000 floriner eller 8,8 procent af samtliga statsinkomster, o. s. v. I Sverige utgör den endast en högst en ringa del af statens inkomster. Stämpelskatten är en skatt, hvarom väl kan tvistas, huruvida den skall anses såsom en förmögenhetsskatt eller icke. Jag tror dock, att de flesta statsekonomer anse den såsom en förmögenhetsskatt, och i sådant fall kanske Riksdagen vill ösa mera ur den källan.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.
(Forts.)*

Det klagas så mycket öfver att vi här i Sverige hafva öfvervägande indirekta skatter. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå att det är de direkta skatter vi ega, som synas vara föremål för det största missnöjet från den stora allmänhetens sida. Herrarne veta, huru svårt det i allmänhet är att rättvist upptaxera inkomst. Ingen har bättre reda på, huru mycket missnöje denna upptaxering förorsakar, än den som, såsom jag, ständigt och jemt är sysselsatt med att pröfva besvär öfver taxeringarna. Hvarför missnöjet häröfver är så stort, är egentligen icke därför, att bevillningen är så stor, utan emedan den på bevillningen beroende kommunalskatten stigit så högt. Det är också därför, som den direkta skatten, om den skall påläggas i större utsträckning, måste förutsätta en förändring af taxeringen, så att man kan lyckas pålägga densamma med den rättvisa, som fordras, om den icke skall möta allt för stort missnöje.

Man kan indela våra skatter i förmögenhetsskatter, som utgöra sammanlagdt 51 millioner kronor, samt de personliga skatterna till staten och kommunen, hvilka blott uppgå till 2,290,000 kronor, deraf icke mer än 657,000 kronor till staten; och detta är ju alltid en fördel. Konsumtionsskatterna åter uppgå hos oss till 63,246,000 kronor. Och procentförhållandet ställer sig så, att förmögenhetsskatterna utgöra omkring 44 procent, de personliga skatterna 2 procent och konsumtionsskatterna 54 procent. Men skall nu detta, att man vill söka åstadkomma en bättre proportion mellan dessa olika skatter — skall nu detta också utgöra ett skäl för att in infinitum uppskjuta den trängande frågan om ordnandet af vårt försvar? Man får ju på sådant sätt aldrig den frågan löst.

Bland de skatter, som för öfrigt skulle kunna komma i fråga för täckande af de ökade kostnaderna, äro äfven ölskatten och tobaksskatten. Den senare är redan för många år sedan föreslagen. Den skulle kunna inbringa ganska betydliga belopp, naturligtvis i förening med accis på den inhemska tillverkningen, för att icke medföra allt för stort skydd åt den svenska tobaksfabrikationen, i likhet med hvad fallet är med hvitbetssockertillverkningen. Orsaken hvarför icke någon tobaksskatt blef införd, då den först sattes i fråga, var väl den, att den svenska tobaksindustrien då ännu var ganska obetydlig. Nu har den emellertid ökat sig betydligt och kommer antagligen i framtiden

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

att göra det mer och mer. Det kan ju bli fråga om att beskatta äfven denna artikel

Jag behöfver vidare knappast erinra kammaren derom, att i statsrådsprotokollet är nämndt, hurusom den årliga utgiften till jernvägsbyggnader, 4,000,000 kronor, icke torde i fortsättningen komma att utgå. Detta är således för framtiden en minskad utgift, hoc est en inkomst.

Jag återkommer till hvad jag förut yttrat, att jag anser att det skulle vara mycket illa, om vi skulle fortsätta på det sätt man gjort, att lägga alla möjliga hinder i vägen för försvarsfrågans lösning, därför att man icke får det ena eller andra förslaget igenom. Skulle nu den ärade representant, som jag särskildt nyss vände mig till, hålla på sin mening, att han för sin del och de, som dela hans åsikter, icke vilja gå in på något annat än ett fullständigt värnpligtsförslag, så vet icke jag, om han kan lofva att få majoriteten med sig om ett sådant förslag. Jag för min del tror icke, att han kan skaffa ett större antal röster för detsamma, än hvad Kongl. Maj:t nu kan få för det föreliggande förslaget. Jag tror snarare, att många flere skulle kunna enas om detta Kongl. Maj:ts förslag, eftersom det är ett öfvergångsförslag, hvarifrån man sedan kan komma vidare. Det går så lätt att säga: bara vi få det eller det förslaget framlagdt, så skall det gå. Men huru många kunna, när allt kommer omkring, förena sig om hans förslag? Jag skulle vilja veta det? I annat fall är det väl icke skäl att lyssna till förespeglningarna från det hållet.

Det värsta hindret för en lösning af försvarsfrågan och en utsträckning af värnpligten är utan tvifvel — och jag skall tillåta mig att särskildt vända mig till kammarens ledamöter från landsbygden med den frågan — är icke det största hindret därför, att dessa ledamöter hafva fått mottaga sådana upplysningar från kommittenterna i sin hembygd, att de tro, att svenska folket icke vill gå in på den föreslagna utsträckningen? Jag tror, att beklagligen är det så. Hvad är då att göra? En talare, herr Halvar Eriksson, sade nyss, att vi skola bearbeta folkopinionen; vi skola hålla på dermed. Men huru länge? En hel eller en half mansålder? Jag vet icke huru länge. Men vi hafva ju redan länge nog gjort det, och jag misströstar för min del om framgången deraf. Jag frågar då Andra Kammaren: har verkligen Kongl. Maj:ts regering rätt att stå till svars för att låta sig påverkas af svenska folkets, af allmänhetens åsikter, som ryktesvis i protester eller på annat sätt göra sig hörda, då det gäller att framlägga för Riksdagen, hvad regeringen anser oundvikligen nödvändigt för att trygga vårt oberoende? Om också hela landet sade nej, så anser jag ändock att vi måste fråga Riksdagen: vill Riksdagen verkligen taga på sitt ansvar att förkasta förslaget? Jag hemställer till hvarje representant att afgöra den saken på sitt eget ansvar och fatta beslut utan hänsyn till allmänhetens omdöme. Den dom, som för tillfället kan drabba ett sådant beslut, om de kongl. förslagen skulle antagas, den må vara känbar nog. Jag bär den dock lätt. Och hvarje riksdagsman borde bära den lätt vid tanken på att han fyllt sin pligt; tyngre träffar den dom, som kan komma att

fällas frandeles öfver dem, som underlåtit att vidtaga åtgärder för att skydda landets oberoende medan tid är.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Herr Ola Bosson Olsson: Herr Talman! Jag skall be att i största korthet få framlägga några skäl, hvarför jag för min del icke kan lemna mitt bifall till Kongl. Maj:ts och utskottets föreliggande förslag. Det första skälet är det, att, så länge 13 § regeringsformen står kvar i grundlagen oförändrad och konungen sålunda kan utan Riksdagens hörande förklara krig, så länge vill jag icke vara med om någon utsträckning af värnpligten.

Det andra skälet för mig till afslag är det, att enligt gällande lag konungen eger rätt att taga första klassens uppbåd af beväringen och skicka den utom landets gränser för att derstädes användas i ett eventuellt krig. Så länge detta är fallet, kan jag icke gifva mitt bifall till de kongl. förslagen, allra helst som dertill nu kommer, att första uppbådet skall utsträckas med ytterligare två årsklasser, hvilket gör detta skäl för mig ännu mera afgörande än förut.

Så länge dessutom våra ynglingar och folket i synnerhet på landet hyser den stora farhåga för en utsträckt beväringsskyldighet, som nu är fallet, tror jag också, att Riksdagen får vara betänksam i fråga om hvad den besluter. Såsom bevis på huru stor oviljan emot värnpligten verkligen är, ber jag att få anföra, hvad jag nyligen läst i åtskilliga tidningar. Inom Malmöhus län uteblefvo vid sista årets mönstringar icke mindre än 2,075 beväringssynglingar, således vida öfver hälften; och de böter, som dessa värnpligtige derigenom ådraga sig, uppgå till 35,700 kronor. Af dessa siffror kan man sluta sig till huru rädsla våra värnpligtige äro för beväringssöfningarna, och ännu mera då för deras utsträckning.

Jag vill ytterligare tillägga, att, så länge icke Riksdagen har velat bevilja de så att säga på den lägre rangskalan stående någon politisk rösträtt, och så länge sålunda det stora flertalet af de beväringsskyldige icke kunna räknas såsom fullmyndige svenska medborgare, då det gäller att få uttala sin mening om landets angelägenheter, utan endast få vara svenske medborgare, då de skola göra tjänst såsom krigsmän, — så länge är detta ett tillräckligt skäl för mig att motsätta mig detta förslag. För tre år sedan pålade de båda statsmagterna, Konung och Riksdag, ganska höga tullar på de allra flesta lifsförmödenheter, skatter, som utan tvifvel allra hårdast trycka de fattigare klasserna och betydligt försvåra deras existensvilkor. Nu vill man dessutom lägga en ytterligare tunga på dessa redan förut nog hårdt tryckta folkklasser genom att utvidga beväringsskyldigheten. Och detta vill man göra utan att gifva dem någon slags ersättning genom ökade politiska rättigheter. Hemmansegarne, synnerligast de större, som redan förut erhållit ersättning genom tullarne, dem vill man nu lemna en ytterligare ersättning genom att afskrifva deras grundskatter och till stor del borttaga deras utgifter till indelningsverket, för det att de lemna sina söner till landets försvar eller sjelfva gå ut, om de äro i den åldern. Men de lägre klasserna, dem vill man icke gifva någon ersättning alls för den börda

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)

man ytterligare ännar pålägga dem. Endast detta skulle för mig vara ett tillräckligt skäl att yrka afslag. Ty jag kan icke vara med om att man skall köpslaga så, att den ena folkklassen skall få ersättning för en skyldighet, som företrädesvis kommer att tungt drabba en annan klass. Derest detta förslag skulle vinna statsmagternas bifall, skola utan tvifvel emigration och socialism tilltaga i stor skala.

Herr talman! Då denna diskussion redan varat länge och sannolikt kommer att ytterligare draga ut på tiden, skall jag icke längre uppehålla kammaren, utan slutar med att yrka afslag så väl på utskottets förslag som på den kongl. propositionen.

Herr Sven Nilsson: Herr talman! Det är, såsom kammaren torde erinra sig, endast den tredje punkten af betänkanDET. som nu är föredragen, fastän öfverläggningen rör sig om hela lagförslaget. Då jag i början af diskussionen om förslaget ej var betänkt på att antaga det förslag till lydelse af denna punkt, som föreslogs af herr vice talmannen, och jag sedermera instämde med dem, som yrkade att lagen i sin helhet skulle först diskuteras, gjorde jag det därför, att kammaren skulle få någon betänketid och hinna taga under öfvervägande en lämpligare lydelse af den föredragna punkten. Jag har nu med sekreterarens tillhjälp uppsatt ett sådant förslag till lydelse af tredje punkten, hvilket står i full öfverensstämmelse med de beslut, som kammaren fattade åren 1883 och 1885, då samma fråga förevar till öfverläggning i kammaren, och hvilket också öfverensstämmer med herr Danielsons förslag, endast med uteslutande af den mellanmening, som skulle innebära ett bifall till hela lagen. Jag skall be att få uppläsa detta förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Att kammarens blifvande beslut rörande de i tredje punkten af lagutskottets utlåtande n:o 41 omförmälda förslag till ändring i värnpligtslagen må fattas under förutsättning att Riksdagen i de frågor, som afhandlas i Kongl. Maj:ts propositioner n:is 32, 33, 34, 35, 38 och 39 samt hufvudsakligen de i sammanhang dermed väckta motioner om uppskattning af rust- och roteringsbesvären och förhöjd dagaflöning åt de värnpligtige, fattar beslut, som af Kongl. Maj:t godkännas“.

Det är, efter hvad jag låtit mig berättas, i full öfverensstämmelse med hvad vice talmannen menade med sitt förslag, och jag anhåller om proposition på detta mitt yrkande.

Men innan jag lemnar ordet, skall jag be att få öfvergå till den stora frågan, som nu föreligger inför kammaren till afgörande och jag skall i största korthet angifva de skäl, som föranleda mig till det yrkande jag kommer att göra. Jag behöfde knappast säga, att jag yrkar afslag, ty jag har så ofta i denna kammare uttalat hvad jag vill i denna fråga, och det nu föreliggande förslaget är långt ifrån att uppfylla min önskan. Först och främst anser jag det vara alldeles obilligt mot den arbetande befolkningen i vårt land, att, sedan man först lagt tull på alla lifsmedel, skatt på allt hvad de oundgängligen behöfva, man ofvan på allt detta skall lägga en ny börda, den allmänna värnpligten, en den allra tyngsta börda, som

kan åläggas ett folk, utan att gifva den arbetande klassen någon den minsta fördel. Tror kammaren verkligen, att det kan gå an att på det sättet allt fortfarande på vårt folk lägga skatter och bördor, men icke på samma gång lemna dem några rättigheter eller fördelar. Det är i min tanke omöjligt att för närvarande kunna genomföra någon ökning i den allmänna värnpligten, förr än man på samma gång gifver rättigheter åt dem, som i synnerhet få utgöra denna börda. Jag tror för min del — det är visserligen icke ifrågasatt nu, men enligt min öfvertygelse är det en omöjlighet att komma från det — att arbetarnes allmänt uttalade önskan, att den politiska rösträtten bör utsträckas, åtminstone i någon mån bör förverkligas. Det torde väl, särskildt från politisk synpunkt sedt, icke vara klokt att med bibehållande af tullarne pålägga arbetarne nya stora bördor utan att samtidigt gifva dem större rättigheter, ty arbetareskarornas uppträdande i våra dagar är ej längre blott en fras, utan en allvarlig sak, som nog ej med trots kan biläggas.

I det förslag, som föreligger, har tillkommit en del, som kompletterar den kongl. propositionen för att göra den mera mottaglig. Något sådant är ökad ersättning åt den värnpligtige, i form af dagaflöning. Beträffande dess belopp hafva olika meningar uttalats. Somliga ville hafva dagaflöningen höjd till en krona, andra föreslå annat belopp. Utskottet har emellertid stannat vid 50 öre. Angående detta förslag tror jag, att det kommer att ställa sig så, då hvarken motionärerna eller utskottet ifrågasatt, att i värnpligtslagen skall insättas bestämmelsen om dagaflöning, att om man antoge en lag, deri värnpligten bestämdes till 90 dagar, men afstode från att bestämma dagaflöningen i samma lag, skulle frågan derom framdeles kunna dragas under gemensam votering på yrkande om dagaflöningens upphörande. Det är mycket lätt att se, huru det då i en framtid komme att gå med denna dagaflöning, i synnerhet då man säkerligen framdeles utsträcker tiden för värnpligtens fullgörande till 10½ månad. Tror kammaren, att staten då kan bära så stora kostnader, som skola uppstå genom att gifva alla värnpligtige en så stor ersättning, som nu föreslagits. Nej. Men det är just för att få frågan om dagaflöning framdeles, när det så lämpar sig, under gemensam votering, som man icke har velat hafva förslaget derom infördt i lagen, i hvilket fall dagaflöningen, sedan den en gång blifvit bestämd, icke kunnat återtagas utan båda Riksdagens kamrars och Kongl. Maj:ts sammanstående beslut, och jag tror därför, att det är farligt, mycket farligt att låta den förhöjda dagaflöningen locka sig att antaga de 90 dagarne samt öfriga bestämmelser i lagen.

För öfrigt kan man icke, såsom också af en annan talare påpekats, se kostnaderna i framtiden af detta förslag, se, huru dyrt vårt försvar, om förslaget antages, skall blifva. Icke kan någon af kammarens ledamöter föreställa sig, att, om förslaget antages, kostnaderna skola stanna vid de nu föreslagna? Nej. Regeringen har antydt, att det icke skall stanna härvid, och krigsministern har från statsrådsbänken tydligen sagt, att kostnaderna skola blifva större, som ju är en naturlig sak, ty hvad skulle vi med en armé med ökad värnpligt

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligtslagen.
(Forts.)*

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.*
(Forts.)

utan ökad befäl. Men *huru stora* det får man icke veta. Har man icke rätt att fordra att, då försvaret till så väsentlig del, som här är fallet, skall undergå förändring, få se *hela* kostnaden för landets försvar och huru det framdeles kommer att ställa sig? Landet har rätt att få den frågan besvarad, och jag är öfvertygad att, om detta förslag går igenom, Riksdagen kommer att på den gemensamma voterings grund med Första Kammarens medverkan bevilja allt hvad för öfrigt kan behövas. Och ofantligt stora kostnader blir följden af att antaga detta förslag, fastän de nu ej äro synliga. Jag anser det också vara oklokt af regeringen att sammankoppla frågan om grundskatter och indelningsverk med frågan om Norrlands försvar. Det är oklokt, därför att det kan hända, att Andra Kammaren, ja, kanske äfven i sinom tid Första Kammaren, just med regeringens nu uppfunna metod, uppställer vilkor, som regeringen icke kommer att tycka mycket om, och som kunna blifva ödesdigra nog. Och hvad har Norrlands försvar med grundskatteafskrifningen att göra? Jag kan verkligen icke förstå, hvarför regeringen med den försvarssaken sammankopplat frågan, om grundskatterna skola afskrifvas eller icke. Det har visserligen visats, att, såsom jag äfven för min del erkänner, Norrland är i behof af bättre försvar, men visst är också, att frågan derom kan och bör afgöras alldeles fristående. Det torde icke möta några vidare svårigheter att få den frågan afgjord för sig, så som nu Första Kammaren är sammansatt, och därför anser jag det vara ett fel af regeringen att sammankoppla dessa frågor med hvarandra.

Hvad som i allt fall i de föreliggande förslagen för mig synes vara minst välbetänt, för att ej säga i högsta grad orättvist, är att regeringen icke behandlar alla landets barn lika. När framställningar om afskaffande af grundskatter och indelningsverk å ena samt ökad värnpligt å andra sidan göras, kunde man väl med skäl hafva väntat, att regeringen skulle skipa rättvisa åt dem, som bära tungan äfven af indelningsverket, hvilket sammanhänger med försvaret, hvarmed grundskatterna deremot icke alls hafva något samband. Särskildt borde man hafva kunna väntat en sådan rättvisa, då indelningsverkets uppehållare förut blifvit, jag vågar säga det, styfmoderligt behandlade. Huru gestalta sig nu dessa förhållanden till hvarandra, frågar man? Jo, redan i närvarande stund stå de, som skatta till staten genom indelningsverket, i en mycket sämre ställning än grundskattegifvarne. Dessa hafva redan fått en viss bestämd andel afskrifven af sin skatt, och om det nu föreliggande förslaget antages, är meningen, att de så småningom skola blifva alldeles och för all framtid derifrån fria. Men i denna stund, då beslut derom skall fattas, hafva på åtskilliga ställen å landet kostnaderna för rust- och rotheållare kanske öfverskridits med 20 å 30 procent, d. v. s. de 30 procent, hvilka 1885 bestämdes som lindring i rustnings- och roteringsbesväret, äro redan till stor del medtagna till ökade kostnader för att hålla karl och häst. Men hvad som eftergifvits af grundskatterna, har fått orubbadt behållas. Rust- och rotheållarne skulle nu få en ny börda, på samma gång deras onus ökats med 20 procent utöfver hvad som 1885 var afsedt. Hvad blir således följden, om detta förslag

antages? Jo, om tio eller tolf år härefter hafva rust- och rotehållare efter all sannolikhet qvar minst samma börda som nu, hvaremot grundskattegifvarne blifva för all framtid alldeles fria, och dertill skulle de, som fortfarande få bära indelningsverkets tunga, åläggas ökad fastighetsbevillning. I sanning inga ljusa utsigter för dessa skattdragare! Och hur går det med rättvisan? Nu har man försökt afhjelpa detta i den kongl. propositionen dels genom ett förslag i statsutskottet, dels genom ett tillägg, som gjorts af vice talmannen. Dessa förslag, som gjorts, afse sådan ändring uti den s. k. lindningslagen, att rust- och rotehallbesvärerna skola uppskattas. Man har dervid föreslagit, att för uppskattandet af de ökade kostnaderna skulle för hvart tionde år af Kongl. Maj:t tillsättas en värderingsnämnd, der allas intressen skulle bevakas. Men man har glömt, hvad som är det viktigaste i saken, eller att bestämma, att den ökade kostnad, som vid uppskattningen uppkommer, skall utbetalas till rust- och rotehållare. Och man har glömt detta med fullt uppsåt, ty meningen är, och den kan omöjligen vara någon annan, att det skulle komma att bero på Kongl. Maj:t, om så finnes lämpligt, att hos Riksdagen begära ytterligare penningeanslag, motsvarande det belopp, som Kongl. Maj:t, på grund af de af värderingsnämnden uppskattade värden, kan finna skäligt. Då beror det således i främsta rummet på Kongl. Maj:t och vidare på om Riksdagen vill lemna dem, som blifvit orättvist behandlade, sådan ersättning för den ökade tungan. Men det kan då äfven inträffa, hvad man möjligen nu ej tänker sig, nemligen att, om Kongl. Maj:t af Riksdagen begär ett visst belopp till ifrågasatta lindningar, man på samma gång fordrar som vederlag dertför ytterligare 10, 20 å 30 dagars ökad öfningstid för beväringen, hvarje gång besvärerna skola lindras. Denna omständighet, som jag nu berört, anser jag vara den mest farliga och orimliga i hela förslaget, allra helst då grundskatterna, som ej hafva det ringaste sammanhang med försvarsfrågan, skulle efterskänkas helt och hållet, hvaremot indelningsverkets börda, som icke allenast är införlifvad med försvarsfrågan i sin helhet, utan äfven, i öfverensstämmelse med knektekontraktens bestämmelse, måste afskaffas samtidigt med ökad värnpligt skulle stå qvar; och för öfrigt, hvem vet, huru pass opartiskt uppskattningsnämnden skulle blifva sammansatt.

Det finnes ock en mening, uttalad i herr Casparssons reservation i fjerde punkten af hans hemställan, vid hvilken jag något litet skall fästa mig. I nämnda reservation heter det: "indelta soldatens tjänstetid afkortas och begränsas med lemnad rätt åt soldaten att erhålla afsked efter 8 års tjänst". För min del hoppas jag, att landets konung alltid skall vara *svensk*, och jag är då äfven öfvertygad om att de kontrakt, som upprättats mellan Kongl. Maj:t och kronan å ena samt rust- och rotehållare å andra sidan ej skulle komma att ensidigt rubbas. Jag kan icke tro eller ens tänka mig möjligheten deraf, att landets konung skulle vilja bruka våld emot sina undersåter, då af kontrakten framgår oförtydbart, att de indelta soldaterna skola tjena så länge som de äro tjänstdugliga. När så är förhållandet, huru kan man då komma till sådant orimligt resultat, att rust-

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

*Ang. änäring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

och rothehallaren icke skulle vara berättigad att låta sina legda soldater tjena mer än vissa år, ehuru de till krigstjenst äro fullt brukbara. Man har visserligen under senare tider sett att regeringen åtskilliga gånger inlåtit sig på en del frågor och deri fattat beslut, som jag anser icke hafva stått i öfverensstämmelse med våra lagar, eller om hvilkas laglighet man åtminstone mycket väl kan tvifla. Men jag tror likväl i allt fall, att ingen regering skall ens våga tillstyrka konungen att begå en sådan olaglighet som att utan rust- och rothehallarens eget medgifvande rubba bestämmelserna i knektekontrakten.

Jag skall i öfrigt icke upptaga till bemötande något annat af hvad här yttrats än ett uttalande, som skedde från statsrådsbänken, nemligen chefens för landtförsvarsdepartementet uttalande, att det var Andra Kammarens skuld, att intet hittills blifvit gjordt för försvarets ordnande. Ja, mine herrar, vi i Andra Kammaren och särskildt de ledamöter, som fortfarande sitta i kammaren qvar från den tid, då de många förslagen om förbättringar i rikets försvar varit före, veta nog, om någon skall kunna tillvita oss ansvaret. Jag tror, att den ärade krigsministern bort uttala det klandrande ordet till Första Kammaren, ty den bär ansvaret för att icke något blifvit gjordt, just därför att intet tillmötesgående der har visats. För den domen, som skall uttalas öfver Andra Kammaren och öfver det beslut, som skall fattas i dag, för den domen böjer jag mig, och detta med stor tillfredsställelse, ty så länge regeringen icke vill taga någon som helst hänsyn till Andra Kammarens mening i fråga om försvaret, och framför allt, så länge skattefrågan ej blir rättvist behandlad i Kongl. Majts framställningar till Riksdagen, så länge må den stå såsom den står, och så länge regeringen icke vill i någon mån lyssna till Andra Kammarens önskan och till hvad folket i landet tänker, får nog regeringen sjelf bära ansvaret.

Herr talman! Jag anhåller om afslag å lagen.

Häruti instämde herrar *Persson* i Vadensjö, *Nilsson* i Skärhus, *Olsson* i Ornakärr, *Wittsell*, *Henricson*, *Ekström*, *Hedlund*, *Andersson* i Intagan, *Olson* i Stensdalen, *Andersson* i Lysvik, *Jansson* i Krakerud, *Folke Andersson*, *Johansson* i Noraskog, *Hahn*, *Ersson* i Vestlandholm och *Hansson* i Berg.

Herr Elowson: Herr talman! Ofta hör man klagomål deröfver, att utgifterna under fjerde hufvudtiteln äro höga, och tvifvelsutan äro dessa klagomål äfven befogade. Utgifterna till landtförsvaret äro nemligen höga så väl i och för sig sjelfva som i förhållande till den öfriga budgeten, och hvad ännu mera är, utgifterna för landtförsvaret äro höga i förhållande till den effekt, som med dem vinnes, ty man uppoffrar mycket penningar på landtförsvaret, och man vinner ett försvar, som icke är tillfredsställande. Den meningen har jag funnit bekräftad i dag af herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet. Han meddelade nemligen den upplysningen, att kostnaden per öfningsdag och man i Sverige går till 5 kronor 60 öre,

medan samma kostnad i utlandet i medeltal belöper sig till blott två kronor.

Det är ju i allmänhet icke angenämt att utbetala stora summor ur statens kassa, och ännu mindre angenämt måtte det vara, om den valuta man därför vinner är mindre tillfredsställande. Det finnes således uti den organisation af hären, som vi nu hafva, ett missförhållande mellan ändamål och medel. Medlen äro för stora i förhållande till den stridsduglighet, som armén vinner.

Kongl. Maj:t har nu framlagt ett förslag till försvarets stärkande, som är byggdt väsentligen på penningar. Herrarne erinra sig, huru som en stor härförare uttalat den märkliga satsen, att till krig erfordras tre ting: nemligen för det första penningar, för det andra penningar och för det tredje penningar. Detta uttalande kunde vara en sanning, då det fälades, och då man genom penningar kunde få legotrupper och värfvade yrkessoldater, då de massor, som man behöfde ställa i fält, icke voro så synnerligen stora, då krigen drogo ut en längre tid samt då krigarens sysselsättningar voro ett yrke jemte och bredvid andra yrken, men enligt min uppfattning eger detta uttalande icke sanning numera. Jag ber att få uttala den mening, att nu i den moderna tiden erfordras för krig hufvudsakligen två ting: *personliga krafter och penningar*. Det första och förnämsta är personliga krafter, och utan detta kommer man icke långt med nutidens försvarsrörelse, men derjemte fordras naturligtvis också penningar. De personliga krafterna utgöra det lefvande försvaret, och detta är i vårt land, såsom jag nyss sade, mindre tillfredsställande. Om så är förhållandet, synes det mig vara en allvarlig pligt för krigsstyrelsen att få detta afhjelpat och att få ett förslag fram till ett sakernas bättre skick. Detta har ock den nuvarande krigsstyrelsen med berömvärd ifver gjort.

Herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet uttalade i ett statsrådsprotokoll af den 14 sistlidne november, hvilket är af trycket utgifvet, tankvärda sanningar angående behandlingen af vårt försvars ombildning. Med den sakkännedom, som står honom till buds, förordar han der värnpligtssystemet, och med samma sakkännedom kritiserar han systemet: *stam och beväring*. Detta system med stam och beväring är, i förhållande till den försvarskraft det lemnar, mycket dyrt, men det oaktadt har nu midt under riksdagen från regeringen framkommit ett förslag, som är byggdt hufvudsakligen på stam och beväring, och hvilket är afsedt att erfordra mycket penningar. Då herr krigsministern enligt statsrådsprotokollet af den 14 sistlidne november tillstyrkte Konungen att förordna en komité för att utarbeta ett förslag på de angifna grunderna, ett förslag som blifvit i generalstaben uppgjort och sedermera granskadt af dertill fullt kompetenta personer, synes det mig, som om tidsförhållandena kunnat gifva anledning till att detta förslag fått komma tillbaka till krigsstyrelsen och der undergå pröfning för att såsom ett moget förslag framläggas i början af en riksdag. Förslaget hade då kunnat framkomma inför nästkommande Riksdag såsom uttryck för krigsstyrelsens öfvertygelse om dess duglighet.

Det förslag, som nu föreligger, är, jag vågar säga det,

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.
(Forts.)

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.*
(Forts.)

mindre fullständigt. Då jag fick det i handen och genomläste det, var jag i sanning villrådig om dess ursprung, enär jag kände de varuna sympatier, som krigsministern uttalat för värnpligten, hvilken jag för min del anser vara den form, hvarpå en härordning här i landet måste byggas. Härmed må emellertid vara huru som helst, och skäl, hvilka jag icke känner, kunna hafva förefunnits att framlägga detta förslag, om hvilket jag redan nu vill säga, att jag icke kan gifva mitt bifall till det samma. Om jag gör mig den frågan: skulle vi nu med bibehållande af systemet stam och beväring kunna få en stridsduglig armé, om vapenöfningarna utsträckas till 90 dagar, så måste jag på den frågan gifva ett nekande svar. Jag anser nemligen, att beväringssynglingarne blifva icke för nutidens krigföring dugliga genom 90 dagars öfning. Nittio dagars beväringssynglingar skulle således för beväringssynglingarne vara en börda just med afseende derpå, att de icke efter genomgångna öfningar äro stridsdugliga, och då blir det efter min åsigt ett ytterligare missförhållande mellan ändamål och medel. Detta gäller i speciel mening om den talrika klass af beväringssynglingar, som komma från jordbruket till exercisfältet. Dessa ynglingar ryckas från sitt hufvudsakliga arbete just under den tid, då de skulle vara mest behöfliga för jordbruket. Under de återstående 9 månaderna är deras behöflighet för jordbruket mindre stor. Det är således för jordbruket synnerligen tryckande att vara af med dessa ynglingar under 90 dagar, och jordbruket har icke råd dertill. Man skulle kunna säga, — jag tillåter mig den paradoxen —, att jordbruket har bättre råd att undvara dem under ett helt år.

Det är således, derom torde vi alla vara eniga, stora brister i det lefvande försvaret, och dessa brister måste afhjelpas på ett eller annat sätt. Det är nemligen en lifsfråga för regeringen och representationen att värna landets sjelfständighet, ty denna sjelfständighet i förhållande till yttre magter är vilkor för den inre utvecklingen i så väl andligt som ekonomiskt hänseende. Detta upprätthållande af landets sjelfständighet vinnes dock icke genom antagande af det nu framlagda förslaget, ty det bibehåller den indelta armén såsom stam, ehuru jag tror, att man från militärisk synpunkt måste säga, att den indelta armén icke numera är ändamålsenlig. Det har varit en tid, då den ännu fyllt sin plats, men så är icke fallet numera. Skälet härtill är lätt insedt, ty såsom herr krigsministern riktigt anmärkte, fordrar nutidens krigsföring stora härmassor. Då måste en liten nation använda alla sina manliga krafter för att försvara sitt land, men den indelta armén blir blott en del af dessa krafter. Det är för den skull nödvändigt, att hvarje krigsduglig man har skyldighet och äfven rättighet att deltaga i landets försvar, och då komma vi, enligt mitt förmenande, till det rena värnpligtssystemet.

Vi hafva, mina herrar, skolpligt för alla Sveriges barn sedan 1842 och värnpligt för den manliga ungdomen sedan 1812. Af värnpligten har det icke blifvit synnerligen mycket, men skolpligten för barnen har ledt till ganska goda resultat. Jag skulle vilja göra en sammanställning mellan skolpligten och värnpligten i full öfvertygelse derom, att en sådan sammanställning är den fruktbara idé, hvarpå en här-

ordning i vårt land skall komma till stånd. Folkskolan kräver till öfverbyggnad en högsta klass, en folkhögskoleklass, och denna må blifva en *krigsskola*. I denna högsta klass må hvarje vapenför svensk yngling vid 21 år vara pliktig att inträda. Han må der åtnjuta öfning i vapnets bruk i ett års tid, det må räknas till 12 eller efter tekniskt bruk till 10½ månad, ty derpå ligger icke hufvudvigten. — Uti denna skola, der jag förutsätter, att han behandlas med aktning och humanitet af sina officerare, och i hvilken skola officerarne framträda för honom hufvudsakligast som lärare, får han under ett års tid utbildning för krigets värf. Der får han genom gymnastiska öfningar utbildning för sin kropp. Der får han genom lärarnes omsorgsfulla omvårdnad äfven fysisk och moralisk utveckling. Ty, mina herrar, det måste nog tillses, att icke någon moralisk depravation i krigsskolan får ega rum. Officerarne, lärarne måste nog öfvervaka detta. Komma vi till ett sådant sakernas tillstånd, skall denna krigsskola besökas af landets ungdom icke med fruktan och bäfvan, utan med nöje. De skola finna ett nöje att gå dit, först och främst i det medvetandet, att de der skola bereda sig för sitt allvarliga värf att värna fosterlandet när så kräfves, och för det andra emedan de der skola förvärfva nyttiga kunskaper för sina medborgerliga värf.

Denna idé har jag här velat uttala. Jag tror, att vårt lands försvar skall byggas derpå. Det krig, som någon gång möjligen kan hemsöka Sveriges och Norges kuster, lär icke kunna blifva annat än ett försvarskrig. Jag älskar tro, att vårt förhållande till utländska magter icke skall kunna föranleda något anfallskrig. Då synes det mig vara en allvarlig pligt för hvarje vapenför man att deltaga i striden till försvar för sitt fosterland. Hvar och en sådan har därför ock full rättighet att få den utbildning, som gör honom duglig att möta fienden.

Uti förslaget är omnämndt något om Norrlands försvar. Detta ämne kunde förtjena ett särskildt kapitel. Men då, såsom jag hoppas, vi snart skola få en sådan krigsskola, hvarifrån armén kommer att utgå, så lär också Norrland i och med detsamma få sitt försvar tillgodosedt. Om befolkningen i Norrland växer, blir ock de stridandes antal der större.

Ur denna krigsskola komme för öfrigt naturligtvis å ena sidan att tagas de trupper, som kunna erfordras för garnisons- och fästnings-tjänst; å andra sidan måste vägen till officersplatser gå genom denna skola.

Jag kunde i afseende å den framlagda finansiella planen helt och hållet ansluta mig till hvad den ärade representanten på malmöbanken sagt. Men jag vill, med afseende på hvad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade, likväl göra några tillägg.

Då jag hyser den åsigt, att af militära skäl indelningsverket bör försvinna, anser jag ock, att grundskatterna dermed böra försvinna. Detta är för mig en nödvändig följd från militärisk synpunkt. Men hvad skulle man då sätta i stället? Det logiska och rigtiga synes mig vara, att man i stället införde en fastighetsskatt, som stode i nägorlunda rimligt förhållande till de kostnader, som nu utgå under

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.
(Forts.)

form af grundskatter och indelningsverk. Herr finansministern sade, att det var förenadt med synnerliga svårigheter och obehag att verkställa uppskattning af inkomster. Må så vara. Men det synes vara lättare att verkställa en uppskattning af fastigheter. För att uppskatta en fastighets värde tror jag icke, att man behöfver något vidlyftigt kadasterverk, utan man kan möjligen med någon förändring af nuvarande taxeringsmyndigheter lita på deras omdöme i detta fall. Skulle man nu antaga, att bevillningstaxeringen af jordbruksfastigheterna på landet uppgår till ungefär 2,000 millioner kronor, och att kostnaderna för grundskatter och indelningsverk angifvas i rundt tal till den låga siffran af 5 millioner kronor, så borde man införa en fastighetsskatt, som inbragte statskassan ungefär 5 millioner kronor; det skulle — i stället för den föreslagna förhöjningen från 3 till 6 öre per 100 kronor af fastighet — blifva $\frac{1}{4}$ procent af fastighetsvärdet eller 25 öre för ett fastighetsvärde af 100 kronor. En jordbruksfastighet på 100,000 kronor skulle således betala i fastighetsskatt 250 kronor. Jag för min del finner icke denna beskattning vara för hög.

Man skulle kunna tala om förslagets politiska sida. Jag vill dock ej göra detta, öfvertygad att möjligen andra efter mig komma att framhålla den synpunkten.

Af de skäl jag nu utvecklat finna herrarne, att jag är vän af vårt försvars stärkande och vill, att detta skall byggas på värnpligtens grund.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvaret sade, att det föreliggande förslaget vore ett öfvergångsförslag. Han sade, att det kunde liknas vid en trappa, som man kunde stiga uppför och derifrån man sedan kunde komma till det ena eller andra målet — indelningsverkets bibehållande eller ett värnpligtssystem. Det skulle således i egentlig mening vara en halftrappa. Jag för min del vill icke bestiga en sådan trappa, förr än jag vet, hvar den slutar. Om den slutar med bibehållandet af stam och beväring, vill jag icke taga ett steg på den trappan. Slutar den åter med värnpligtssystemet, så vill jag gå den trappan till slutet.

Med afseende på det föredragnings sätt, som nu eger rum, tager jag mig friheten, herr talman, att yrka afslag å den del af betänkandet, som är inbegripen under 3:e punkten. Så vidt jag kan förstå äro icke 1:a och 2:a punkterna föredragna. Det skulle kunna antagas, att någon yrkade bifall dertill, och jag kunde vara med derom. Men med afseende på alla paragrafer, som innefattas i den tredje punkten, anhåller jag att få yrka afslag.

Herr Lyttkens: Då jag begärde ordet, var det min afsigt att blott belt kort och enkelt gifva till känna, huru jag ämnade rösta — och detta icke för mina kamraters och kammaren skull, ty de torde fullkomligt känna min åsigt från föregående riksdagar, då arméorganisationsförslag varit före, utan med tanke på de hemmavarande, som vilja och önska få reda på, huru deras representanter rösta och hvilka åsichter de hafva i en för landet så vigtig fråga som denna.

De vilja veta de skäl, hvarpå deras representanter grunda sitt votum. Hemna i våra bygder finnes en mängd personer, som tyngas och tryckas af grundskatter och indelningsverk. De vilja hafva fullgoda skäl, hvarför man afslår en kongl. proposition, som afser att helt och hållet afskaffa grundskatterna och till stor del lindra indelningsverkets börda. Jag hade ämnat att i största korthet göra detta, men jag kan icke underlåta att, innan jag går till de skäl, på hvilka jag grundar min uppfattning i frågan, fästa mig vid några yttranden från statsrådsbänken. Den ärade chefen för finansdepartementet yttrade, att man kan indela, jag förstod icke riktigt, om han menade kammarens ledamöter eller hela det svenska folket, i trenne klasser i denna fråga, värnpligtsvänner, vänner af indelningsverket och nihilister. När man känner betydelsen af detta sistnämnda från utlandet lånade ord, förvånar det mig något att få höra det i denna fråga användas ifrån statsrådsbänken. Det begrepp, som man vanligtvis fäster vid det ordet, är sådant, att man dermed i denna fråga måste beteckna sådana, som icke vilja försvara fäderneslandet, som rent af vilja yrka på tillintetgörande af hela vårt försvar. Jag tviflar på, att det finnes några sådana. Svenska folket har under alla tider velat, vill ännu i denna stund och kommer alltid att vilja försvara sig och försvara sig med all den kraft och all den förmåga, som står det till buds; och några försvarsnihilister tror jag icke finnas i vårt land. Men det finnes en stor klass — och det var förmodligen den han afsåg, när han indelade oss i dessa tre klasser — det finnes en hel del personer, som vilja ställa försvarsbördan så, att den kan bäras af den svenska nationen utan att den behöfver uppoffra hela sin välfärd på denna börda, som icke vilja göra den bördan så stor, att den förlamar vår förmåga att verka och arbeta inom näringslivet, och så tung, att den drifver folk att utvandra i än högre grad än hittills ifrån det kära fäderneslandet och derigenom förminska i stället för att förstärka vår förmåga att försvara oss. De finnas, och de äro många, som vilja att den bördan icke skall ordnas så, att man måste bibehålla orättvisa konsumtionsskatter för att kunna bära densamma, och att de utgifter, den kommer att medföra, icke blifva aldeles omöjliga att bära.

Såsom en gensaga mot herr finansministerns yttrande, att vi måste underkasta oss allt detta, om vi icke skola kännas skyldige till försvarsnihilism, och det oaktadt han sjelf talar om de dryga kostnader, som det nya förslaget skall medföra, skulle jag vilja hänvisa till ett yttrande af dåvarande finansministern till statsrådsprotokollet den 16 januari 1875 och som till alla sina delar är fullt tillämpligt på nuvarande förhållanden. Jag skall be att såsom en sådan gensaga få uppläsa en del af detta yttrande, hvilket då togs med allmänt bifall i hela landet, och för hvilket dåvarande finansministern af alla prisades. Det heter deri:

“Stora blifva ostridigt de kostnader, som åtfölja det ifrågasatta förslagets antagande; och om än möjligt är, att under en fortsatt gynsam utveckling landet en dag förmår bära dessa kostnader, ser

Ang. ändring
i vissa delar
af cärnpligts-
lagen.
(Förts.)

jag ej detta nu så klart, att jag vågar qväfva mina farhågor för att sådant ej torde vara att med visshet påräkna för den närmaste framtiden. Ännu pågår landets skuldsättande, om än detta sker för ett så nyttigt och en dag inbringande ändamål, som fullbordandet af vårt jernvägsnät. Ännu lemna ej jernvägstrafiken något i jämförelse med andra inkomsttitlar synnerligen betydande öfverskott till statsutgifternas bestridande, eller ens ett tillräckligt sådant till räntornas betalande å upptagna lån. Betydliga utgifter återstå ännu och erfordras årligen för trafikens nödiga ordnande i mån af jernvägsnätets utsträckning. En följd af goda år och stigande statsinkomster har visserligen lyckliggjort oss, men felslagna skördar och nedgående konjunkturer för vårt lands alster af skog och grufva äro kanhända ej långt borta, och tecken visa sig, som bjuda att åtminstone ej påräkna en fortsatt stegring i de ovanligt höga statsinkomsterna.

Dessa hans ord voro, jag vågar säga, nästan profetiska. Vi hade då verkligen goda år: konjunkturerna voro särdeles gynsamma, men tiden har visat, att han hade rätt, då han sade, att ett omslag torde komma att ega rum, och erfarenheten har visat, att detta omslag kom, och detta i så hög grad, att vi för att rädda oss för att sjunka ned i en allt för djup statsbrist och för att söka rädda vårt åkerbruk från den svåra belägenhet, i hviiken det råkat till följd af dryga skatter och onera, till följd af att vi ej velat inskränka våra statsutgifter, till följd af att vi ej vilja iakttaga mera sparsamhet i vårt lefnadssätt, till följd af felslagna skördar, till följd af fallande konjunkturer och till följd af de rika tillgångar på lifsförnödenheter, som på nya vägar tillströmmat oss från andra länder, måst tillgripa den förhatliga utvägen att lägga tullskatt på de nödvändigaste lifsmedlen.

Och nu är ställningen kanske ännu värre. De fallande konjunkturerna för skog och grufva betinga, att vi med varsamhet måste tillse, att vi icke höja våra utgifter. Det är väl sant, att genom det nya skattesystemet med dess tullar på lifsmedel statskassan kommit i den ställning, att dess inkomster ökas dess mer, ju större olyckor träffa landets gröda; ju värre missväxt vi få att bära, dess mer blomstrar statskassan. Men just detta, att vi tvingas att betala tull för våra nödvändigaste förnödenheter, manar oss att icke pålägga sådana bördor och antaga sådana förslag, som kunna föranleda, att vi kanske ännu mera måste öka dessa tullar och skatter.

Ty, mine herrar, de tillgångar, som nu finnas, de förslå icke på långt när till bestridande af de stora kostnader, som äro förenade med detta förslag. Regeringen har redan i den kongl. propositionen uttalat, att vi komma att få se oss om efter och nödgas tillgripa alla möjliga medel och skatteformer för att få tillgångar att hålla denna nu föreslagna försvarsorganisation uppe, och detta oaktadt den blott är ett öfvergångsförslag, men, såsom herr finansministern så riktigt sade, ett öfvergångsförslag förbundet med dryga kostnader.

Huru förslaget skall se ut, när det framkommer i sin helhet, det veta vi icke i denna stund. Men när vi redan för dessa öfvergångsstadganden, för denna organisation, som blott är det första steget

till ett vidare framskridande på den nya banan, få vidkännas så dryga kostnader, hvad skall icke då erfordras, när förslaget i dess helhet förelägges oss.

Visserligen har man nu för antagandet af detta förslag bjudit en hop lindringar åt en del af vårt lands befolkning, och jag erkänner villigt, att denna lindring är fullt befogad, enär den bjudes åt dem, som äro mest tryckta och som hafva den största svårigheten att draga sig fram. Men, mine herrar, denna lindring är icke fullt rättvis i alla delar. I stället för att denna lindring hufvudsakligen och i främsta rummet skulle medgifvas dem, som enligt sina kontrakt äro berättigade att vid hvarje förökande af utskrifningsskyldigheten få sina bördor lättade, så blir för dem, tror jag, lindringen ganska obetydlig, ty deras bördor bli tyngre i följd af de ökade kostnader, som blifva en följd af detta förslag. Det är visserligen sant, att här af enskilda motionärer föreslagits, att en reglering af inderhingskostnadsersättningen skall ega rum hvart tionde år. Men man vet hvarken, huru denna reglering blir utförd, eller på hvad grund man derved skall komma att bygga, eller huru den skall gestalta sig. Deremot hafva de grundskattetyngda fått den väl behöfliga lindringen att om 10 år blifva aldeles befriade från sina bördor. Uti detta ligger således icke någon riktig rättvisa, och för öfrigt tror jag, att äfven de, som komma i åtnjutande af dessa afskrifningar, dock ej få någon vinst af dem, ty kostnaderna för genomförande af detta arméförslag blifva så stora, att de nog få, fastän i en annan form, utbetala lika mycket, om ej mer, än hvad grundskatterna på dem belöpa sig.

Detta allena är dock icke det enda motivet för mig att motsätta mig detta förslag, utan dertill kommer äfven, att landets hela öfriga befolkning icke alls får någon lindring. Alla de, som idka alla andra yrken, och en stor mängd äfven af våra åkerbrukare, få icke alls någon eftergift i sina öfriga tunga bördor, när de nu skola få sig ålagd denna orimliga tillökning i sina utgifter och i sin försvarsbörd. De hafva icke fått någonting alls, hvarken i form af rättigheter eller lindring i vare sig direkta eller indirekta skatter; till dem har icke sagts ett enda ord annat än: "I hafven att vänta eder nya skatter, nya bördor att bära!" Och den stora klass, som skall till största delen bära den nya bördan i form af ökade vapenöfningar, och som dessutom får bära bördan af den indirekta beskattning, som nu hvilat på dem, för dem göres ingen lindring, och den klassen är just den tyngst belastade.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, som ville påstå, att dessa indirekta skatter äro de, som mottagas med minsta ovilja, nämnde, att höjning af bevillningen skulle komma att mottagas med ett stort missnöje, och att motståndet deremot skulle blifva synnerligen stort. Ja, det är sant, att hvar och en, som blir träffad af en ny skattebörd, känner detta med motvilja. Men denna motvilja kan dock icke jämföras med den ovilja, som möter all beskattning på våra konsumtionsartiklar, ty den beskattningen träffar den fattigaste lika tungt som den rikaste. Det skålpund bröd, den fattige

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.*

äter, är lika drygt beskattadt som det, som den rike äter; och detta gör, att dylika skatter mottagas med ännu mycket större ovilja än de skatter, som påläggas efter hvars och ens förmåga att bära de nya skatterna. Herr talman! Det är så många andra skäl redan framlagda för afslag å detta betänkande, att jag icke vill upprepa allt, hvad jag skulle kunna hafva att säga. Men på grund deraf:

att detta förslag är förenadt med mycket dryga kostnader;

att man icke vet, hvad den slutliga kostnaden blir;

att organisationen i fråga icke är sådan, att man kan tänka sig att få densamma genomförd utan de orimligt höga kostnaderna af på en gång en värfvad armé och en värnpligtsarmé;

att ingenting är gjort för att göra värnpligten mera billig, mera lämplig och mera omtyckt af nationen;

att skatterna för dessa nya och dryga kostnaders bestridande ej äro rättvist fördelade efter hvars och ens förmåga att bära skattebördan;

och att vi ej veta hvilka kostnader som blifva en ytterligare följd och konsekvens af antagandet af detta förslag;

samt att en ökad utvandring blir en af de säkra följderna af förslaget antagande — yrkar jag afslag.

Nu kan man väl fråga: Nå, men hvad vilja då dessa herrar, dessa s. k. försvarsnihilister, under hvilket namn herr finansministern ville inregistrera dem, som äro försigtiga vid ökande af militärbördorna? Ja, det är mig icke möjligt att säga, ty om sådana nihilister finnas, då äro de icke så noga organiserade, så att man vet vare sig om de finnas, eller hvad de vilja. Men hvad jag för min enskilda del vill och önskar i den vägen, det vet jag, och att det finnes många, som delar mina åsikter, vet jag äfven. De anse, att organisationen skulle ordnas på det sättet, att man sökte göra denna värnpligtsarmé mera populär bland befolkningen, så att våra ynglingar icke behöfde frukta för att komma till dessa öfningsläger, der de blifva mer eller mindre väl handterade och alltid underkastade att vid den åldern få börja att lära sig de första och enklaste rörelser och tempon. Om man i stället för att öka värnpligtsöfningarna stälde så till, att i kommunerna, i skolorna och hemmen, barnen finge börja med dessa enklare rörelser och lära sig dem och att sedan ynglingarne, innan beväring åldern inträffar, finge i hemtrakten under ledning af någon underofficer, korpral eller till och med under en duglig indelt soldats ledning några timmar hvarje vecka under sommaren ytterligare öfva sig, så att ynglingarne vid den åldern, då de skulle börja sin beväringsexercis, vore inöfvade i dessa förberedande rörelser, så skulle icke så lång tid behöfva användas för värnpligtsöfningarna, som nu måste fordras, när de komma dit alldeles okunniga och under den längsta tiden behöfva inöfva just dessa enklare tempi. De skulle då på ännu mer inskränkt tid få lära detsamma och ännu mera till än nu under en lång tid, och med kostnader, som då icke skulle blifva så dryga som nu. Militäröfningarna skulle icke väcka så mycken motvilja och motstånd, utan

blifva en kär och omtyckt fulländning i den militära utbildningen, och värnpligtsarmén skulle blifva en mera medborgerlig försvarsarmé än om man vill bygga på det preussiska värnpligtssystemet med dess jernhårda disciplin och tunga uppoffringar; jag vet väl, att herrar militärer ej gilla dessa förberedande öfningar och anse att derigenom skulle det ej blifva möjligt att införa den jernhårda disciplin, som de fordra, men man kan vara fullt förvissad att en sådan medborgarearmé, som anhängarne af detta system tänka sig, skulle blifva alldeles tillräckligt disciplinerad för att innerligt genomträngd af fäderneslandskärlek försvara fäderneslandet.

På grund af dels dessa skäl, dels af skäl som af föregående talare anförts, kommer jag att rösta mot Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Gustafsson: Här har i dag yttrats från statsrådsbänken, att regeringen känner till den allmänna opinion, som råder i landet i denna fråga. Uttryck af densamma hafva kommit till regeringens kännedom från alla landets delar, men den har ändock funnit sig pligtig att tillfråga riksdagen, som bättre förstår saken, om den vill vara med om det stora köpet? Om det är så, måste jag säga, att den regering, som i strid mot opinionen i landet framlagt denna värnpligtslag och sammanbundit den med andra frågor, så att här föreligger en köpslagen, der värnpligten skall betalas med grundskatteafskrifning och lättnad i rustnings- och roteringsbesvären, denna regering har gjort sig saker till, lindrigast sagdt, lättsinne.

Jag kan icke neka mitt erkännande åt den affärsskicklighet och den spekulationsförmåga, som uppenbarar sig uti kombinerandet af dessa förslag, men jag kan icke låta bli att på samma gång uttala mitt ogillande öfver att man så utbjuder folkets dyrbaraste intressen till försäljning. Man skulle, då man ser dessa sammanbundna förslag, snarare kunna tro, att förslagen utgått från ett köpmanskontor än från Konungens rådsbord. Jag vill visserligen icke hafva sagt, att jag missaktar köpenskapens betydelse i samhället, men om köpenskapen skall aktas, så bör den först och främst vara ärlig och icke vara sådan, att man vill, att en skall leverera varan och en annan skall mottaga betalningen. Jag anser för resten, att all handel bör hänvisas till sin rätta plats, och jag har alltid varit mot, att här skall förefinnas handel och byte. Alla kompromisser ha varit mig förhatliga: och lika visst, som jag anser att det var rätt, då vexlarena utdrefvos ur templet, lika visst anser jag det skulle vara en rättvis handling, om man uppmanade den svenska bolagspolitikens principaler att på privatlivets område fortsätta och utveckla sina anlag för en köpenskap, som jag anser alls icke passa inom denna församling. Här är den absolut förkastlig, förkastlig därför, att den demoraliserar inom Riksdagen; förkastlig därför att den utom Riksdagen väcker och när föreställningen om att allt här kan köpas, allt här är till salu.

Herr talman! Jag är ingen fiende till värnpligtens utsträckning. Jag tror icke heller, att det finnes sådana der nihilister, som jag hörde en af Konungens rådgifvare påstå, att det skulle finnas. Med dessa nihilister menar man nog blott dem, som antaga sig de orepresente-

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligtss-
lagen.
(Forts.)*

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligt-
lagen.
(Forts.)

rades talan, deras, som icke sjelfve hafva någon talan. När det finnes någon representant, som uttalar hvad de tänka, blir han kallad nihilist.

Jag anser, att värnpligtens utsträckning är nödvändig. Den är nödvändig, om vi vilja att landets söner skola kunna förvärfva den färdighet i vapnens bruk, som måste finnas, om de skola kunna försvara landet mot fiender. Men jag kan icke nu gå in derpå, därför att åt de medborgare, man vill ålägga skyldigheten, man nekar att gifva motsvarande rättigheter. Jag anser, att man icke med skäl kan fordra af någon, att han skall offra blod och lif för fosterlandet, då man nekar honom möjlighet att med sin röst deltaga i att länka detta fosterlands öden. Jag anser rent ut, att den icke har ett fosterland att försvara, som, sig ohördan, blifver iklädd knektetörjan. Han kommer i den ställning till samhället, som de forna tiders knektar, hvilka man mot deras vilja pressade till krigstjenst. Desse pressade knektar voro icke mycket att lita på. De vände vid första tillfälle ryggen åt sina förtryckare, om de icke vände sig mot dem, och jag tror, att det äfven nu skulle gå så, om vi i år här skulle pressa knektar. Det är därför jag anser, att vårt land icke är betjenadt af ett sådant försvar, som snarare skulle vara vårt land till skada än till gagn: snarare skulle verka försvagande än verkligt förstärkande. Ty först när hvar och en, som inkallas under den blågula fanan, på samma gång blir svensk myndig medborgare, kan värnpligten sägas grundad på rätt, och först då skall den uppbåras af folkets kärlek. Den enda kompromiss, som jag anser vara berättigad i afseende på fosterlandets angelägenheter, är ett tillmötesgående af den fordran, som öfver allt i landet på senare tider gjort sig gällande, nemligen att med den allmänna värnpligtens införande äfven skall införas allmän rösträtt. Det är på denna grund, herr talman, jag ställer mig, då jag anhåller om afslag å utskottets betänkande.

Detta betänkande har också sin ekonomiska sida, hvilken jag kunde helt och hållet förbigå. Men då jag nu har ordet, skall jag helt kort yttra min mening jemväl om den saken, ehuru det hufvudskäl, som jag redan anført, torde vara tillräckligt för att motivera mitt afslag å föreliggande förslag.

Herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet yttrar i sitt anförande, som återfinnes i den kongl. propositionen, att det svårigen kunde sägas, att en skattereglering, som medförde att staten måste beredas ersättning för en minskad årlig tillgång af omkring 6,700,000 kronor, innebure något i och för sig afskräckande. Hvarifrån har då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet fått denna stolta tillförsigt till statens förmåga att kunna bära dylika bördor? Han hänvisar på trafikmedlen och skogsmedlen, om hvilka han hoppas att de skola komma att stiga. Men jag tror för min del att, om han varit fullkomligt upprigtig, så skulle han hafva sagt, att han grundade sina förhoppningar på den förutsättningen, att vi skola få behålla lifsmedelstullarne, såsom varande de enda möjliga medlen att efter värnpligtens antagande uppehålla den finansiella ställningen sådan, att budgeten må kunna gå i hop. Alltså: om vi få be-

hålla lifsmedelstullarne, och afskrifva grundskatterna, så är det egen-
domsegarnes skattebördor, som utjemnas medelst lifmedelstullarne,
eller, med andra ord, man beskattar fattigdomen till förmån för väl-
mågan. Och om hungerskatten icke räcker till, så har man ställt i
utsigt en ny skatt, nemligen den s. k. maltskatten. Det förvånar mig
att redan några veckor efter det man fastslagit det nya systemet och
medan sinnena i landet ännu äro i jäsning, och med kämedom om de
önskingar, som uttalas i landet, man likväl har panna att förorda
en ny konsumtionskatt å maltdrycker — denna svenska folkets dryck,
— beräknad att uppgå till omkring tre och en half millioner kronor.
Detta förfaringsätt erinrar mig rätt mycket om det gamla ordspråket:
"tål du det, så tål du också detta."

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet sade, att det
sved i hans hjerta vid tanken på att utgången icke skulle blifva i
enlighet med kongl. förslaget. Ja, det svider också i mitt hjerta vid
tanken på en sådan utgång, ehuru af helt andra orsaker. Jag skulle
visserligen gerna se, att värnpligtslagen ginge igenom. Dock kan jag
icke vara med om att detta skulle ske på grundvalen af grundskat-
ternas afskrifning. Jag vet att det finnes endast ett sätt för värn-
pligtsfrågans lösning, och det består deri, att man tager hänsyn till
hvad de stora djupa leden inom svenska folket tänka om den saken.
Vill man göra detta, så tror jag att man skulle kunna enas. Men
jag tror icke att man skall kunna göra det genom att ensidigt till-
godose de enskilda klassintressena med förbiseende af det allmän-
nas väl.

Herr talman! Jag skall icke upptaga tiden längre, då så många
talare anmält sig, utan skall jag helt enkelt yrka afslag å utskottets
hemställan äfvensom å alla det föreliggande lagförslagets paragrafer
med såväl ingress som alla supplement.

Herr Anderson i Tenbult: Här har yrkats rent afslag å den
kongl. propositionen. Jag kan icke vara med om ett sådant yrkande,
men jag kan icke heller bifalla den kongl. propositionen i oförändradt
skick. Jag och min granne, herr Erickson i Bjersby, hafva i reser-
tionen uttalat våra åsikter och hafva dervid icke underskattat det
kongl. förslagets stora betydelse, nemligen i fråga om stärkande af
vårt försvar och om borttagande af en del af de orättvisa skatterna.
Men jag tror att, då det är fråga om stärkande af vårt försvar, man
bör gå varsamt till väga. Jag tror alltså, att man dervid utan skada
för det hela kan göra någon liten afprutning. Om Riksdagen bifaller
vart förslag, så är dermed icke något hinder lagdt för regeringen och
riksdagen att framdeles, om så skulle finnas nödvändigt, deri göra
nödiga och behöfliga ändringar. Jag tror icke, att Riksdagen, om den
finner det behöfligt, skall undandraga sig detta. Riksdagen har förr
varit med om att öka försvaret, och jag tror, att den äfven hädan-
efter skulle göra det. 1812 beslöt Riksdagen att bilda beväringss-
institutionen. Tjänstetiden var då endast 5 år och öfningstiden i
början blott 15 dagar. Sedermera ökades öfningstiden för beväringen
till 30 dagar, och 1885 ökades den ytterligare till 42, på samma

Ang. ändring
i vissa delar
af värnpligts-
lagen.
(Forts.)

gång tjenstetiden utsträcktes från 5 till 12 år. Om Riksdagen skulle fatta det beslut, som i reservationen är föreslaget, så utgör, såsom jag nyss nämnde, enligt min uppfattning, detta icke något hinder att framdeles göra de förändringar, som kunna prövas nödiga.

Jag yrkar därför bifall till vår reservation i de paragrafer, som i reservationen äro angifna.

Herr *Sjöberg* och *Andersson* i Hakarp instämde häruti.

Herr *Wavrinsky*: Jag önskade rigta mina ord till statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet med anledning af hans anförande. Jag ämnar icke försöka att granska detta i teknisk-militäriskt eller organisatoriskt hänseende. Det komma nog andra att göra, och jag vill icke upptaga tiden dermed. Jag vill i stället gå direkt till kärnan af frågan.

Jag skall göra det genom att upptaga herr statsrådets egna inledningsord. Han yttrade: det lefvande försvaret är lika mycket viktigare än det döda, som anden är viktigare än materien. Ja, om herr statsrådet med det lefvande försvaret menade de lefvande försvararne och deras användning, så glömde herr statsrådet att draga konsekvenserna ur sitt yttrande. Ty det viktigaste af allt är väl andan i "anden", andan i detta lefvande försvar, andan hos dessa försvarare. Herr statsrådet erinrade om de franske konskriberade, som tågade till gränsen. Ja, de voro eldade af medborgarsinne, af en brinnande känsla af gemensamt ansvar, som vuxit upp ur revolutionen. Men det är väl icke den vägen, herr statsrådet vill beträda. Herr statsrådet såg vägen klar, sade han; frågan vore endast, huru fort det skulle gå. Men det torde komma att gå fortare, än någon anar. Om de massor, som herr statsrådet vill mana fram, en dag liksom *Sven Dufva*, om än med mera precision, lära att "göra höger om och venster om" men ständigt göra "rakt tvärt om", så torde det gå fort på en väg, som väl ingen af oss lär vilja beträda. Och den vägen torde också för oss synas mindre klar. Ur klasshatets sådd skall ej den anda skördas, som stärker vårt försvar. Till undanrödjande af detta klasshat måste de olika samhällsklasserna först så långt som möjligt samverka!

Det felas vidare från dessa massor, som herr statsrådet vill frammana, förtroende till befälet, eller åtminstone till en stor del af befälet, därför att det med hofmannens smidighet och osjelfständighet förenar saknaden af medborgerlig anda, nog djup att fatta massornas behof, och af blick för hvad som utgör det verkligen lefvande försvaret. Man har velat konstatera, att här saknas fosterlandskärlek. Herr *Elowson* menade, att man i stället för med tre gånger penningar skulle kunna föra krig med penningar och försvarare. Men man kan för penningar hvarken få härförareförmåga eller ännu mindre foster-

* En här förekommande mening med talarens begifvande utesluten vid protokollets justering den 11 Maj 1891.

landskärlek. Och då bör man väl göra allt hvad man kan för att hos massan väcka denna fosterlandskärlek, som den fullständigt saknar. Jag vågar påstå, att, om alla invånare i vårt land skulle beredas tillfälle att yttra sig angående denna paragraf, de på det lifligaste skulle yrka afslag å densamma. Den armé, som på de grunder och förutsättningar, hvilka nu föreligga, skulle upprättas, kunde ej blifva annat än en koloss på *lerfötter*.

*Ang. ändring
i vissa delar
af värnplikts-
lagen.
(Forts.)*

Herr talman, då tiden är så långt liden, skall jag inskränka mig att yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition och det föreliggande utskottsbetänkandet.

Som ännu tjugufyra talare anmält sig för yttrandes afgifvande i det förevarande ämnet, men tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare öfverläggningen till kl. 7 e. m., till hvilken tid kammarens ledamöter medelst utfärdadt anslag kallats att åter sammanträda.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,44 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.